

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Pirmsskolas un sākumskolas skolotāja studiju programma

UNA TEIBE

Sākumskolas vecuma bērnu lasītprasmes sekmēšana

Bakalaura darbs

Darba vadītāja

Lektora p. i.	Mg. paed	Baiba Brice	
_____	_____	_____	_____
Akadēmiskais amats	Zinātniskais / akadēmiskais grāds	Vārds, uzvārds	Paraksts

KULDĪGA 2022

Anotācija

Bakalaura darba temats: Sākumskolas vecuma bērnu lasītprasmes sekmēšana.

Darba autore: Una Teibe

Darba vadītāja: Lektora p. i. Mg. paed Baiba Brice

Pētījuma mērķis: Teorētiski pētīt un empīriski pamatot, kā veiksmīgi izmantojot dažādus metodiskos paņēmienus, sākumskolas vecuma bērniem var uzlabot lasītprasmes rādītājus. Noskaidrot pedagogu viedokli par lasītprasmes sekmēšanu skolā, skolēnu interesi par lasīšanas procesu un vecāku līdzdalību lasītprasmes uzlabošanā.

Darba aktualitāte: saskaņā ar pētījumos iegūtajiem datiem, darba aktualitāti nosaka skolēnu nepietiekamā lasītprasme. Svarīgi ir laicīgi diagnosticēt problēmu un meklēt veidus, kā lasītprasmi uzlabot, izmantojot dažādus paņēmienus.

Bakalaura darba teorētiskajā daļā, darba autore pēta un analizē lasītprasmes jēdzienu dažādu autoru teorijās un pedagoģiskās iespējas lasītprasmes sekmēšanai.

Bakalaura darba empīriskajā pētījuma daļā, darba autore veic pētījumu, intervējot skolēnus par lasīšanas paradumiem sākumskolā. Interneta aptaujā noskaidro skolotāju viedokli par lasītprācīšanas veicināšanu skolēniem un vecākus aptaujā par lasīšanas paradumiem ģimenē.

Pētījuma metodes:

1. Teorētiskā metode – pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze.
2. Empīriskās metode - pedagoģiskais novērojums, skolēnu intervēšana, skolotāju un vecāku anketēšana, datu apkopošana un aprakstošā statistika.

Bakalaura darbam ir: 3 nodaļas, 2 tabulas, 16 attēli, 6 pielikumi un 47 literatūras avoti.

Atslēgas vārdi: lasīšana, lasītprasmes kritēriji, lasītprasmes sekmēšana, lasīšana savam priekam.

Annotation

Bachelor thesis topic: Promoting reading skills of primary school children.

Author: Una Teibe

Bachelor thesis supervisor: Lecturer p. i. Mg.paed Baiba Brice

Bachelor thesis target: To theoretically study and empirically substantiate how, by successfully using various methodological techniques, the reading skill indicators of primary school-aged children can be improved. To find out opinion of pedagogues on development of reading skills at school, students' interest in reading process and parents' participation in improving reading skills.

The relevance of the study: according to the data obtained in the research, the relevance of the work is determined by the insufficient reading skills of the students. It is important to diagnose the problem in time and look for ways to improve reading skills using different techniques.

In the theoretical part of the bachelor thesis, the author studies and analyzes the concept of reading skills in the theories of various authors and the pedagogical possibilities to promote reading skills.

In the empirical research part of the bachelor's thesis, the author conducts research by interviewing students about reading habits in primary school, teachers - about promoting reading in children and parents - about reading habits in the family.

Research methodology:

1. Theoretical method – literature analysis.
2. Empirical method - pedagogical observation, questionnaires, data collection and descriptive statistics.

Bachelor thesis has: 3 chapters, 2 tables, 18 images, 6 appendices and 47 literature sources.

Keywords: reading, criteria of reading skills, promoting reading skills, reading for pleasure.

Saturs

Ievads.....	5
1. Sākumskolas vecuma bērnu lasītprasmes raksturojums un attīstīšanas teorijas	7
2. Lasītprasmes nozīme bērna attīstībā.....	15
2.1. Lasītprasmes apguves metodika sākumskolā	15
2.2. Skolas un ģimenes sadarbības iespējas skolēnu lasīšanas paradumu veidošanā	20
2.3. Informācijas tehnoloģiju ietekme uz bērnu lasītprasmi.....	24
2.4. Kritēriji skolēna lasītprasmes novērtēšanai sākumskolā	26
3. Empīriskais pētījums par lasītprasmes veicināšanas iespējām darbā ar sākumskolas skolēniem	30
3.1. Pētījuma metožu un plāna raksturojums.....	30
3.2. Pētījuma rezultātu analīze	32
Secinājumi	47
Priekšlikumi.....	49
Saīsinājumu saraksts.....	50
Literatūras un avotu saraksts	51
Pielikumi.....	54

Ievads

Lasītprasmes apguve ir viens no skolēnu izglītošanas svarīgākajiem priekšnoteikumiem, kas pamatā attīstās līdz 4.klasei. Lasītprasme ir viena no svarīgākajām cilvēka pamatprasmēm, kas prasa motivāciju un piepūli. Lasīšana nozīmē lasītā teksta izpratni, tā izmantošanu un informācijas lietošanu visas dzīves laikā. Tas ir daudz vairāk kā burtu un vārdu pazīšana. Sākumskolas posmā ļoti svarīgi ir izprast izlasīto tekstu kopumā. Tas ir process, kurā tiek uztverts un novērtēts lasītā teksta saturs un tā izmantošanas iespējas. Lasītprasme būtiski ietekmē dzīves kvalitāti, jo zems lasītprasmes līmenis var apgrūtināt iekļaušanos mūsdienu sabiedrībā.

Svarīgi, lai bērnam jau no pirmsskolas vecuma veidotos interese par grāmatu un tas radītu prieku. Ļoti liela nozīme ir videi, kurā bērns ikdienā uzturas. Ja ģimenē attieksme pret lasīšanu un grāmatu būs pozitīva un rosinoša, tas arī bērnam attīstīs interesi par grāmatu.

Mūsdienu skolēnu attīstība norit pasaulē, kurā tehnoloģijas ir kļuvušas par neatņemamu dzīves sastāvdaļu un ir bažas, ka tas kavē lasītprasmes attīstību. Moderno tehnoloģiju attīstības rezultātā strauji pieaug informatīvo avotu skaits, kas būtiski ietekmē interesi par lasīšanu. Skolotāju uzdevums ir šīs IT prasmes izmantot kā līdzekli, lai daudzveidotu mācību metodes un veicinātu bērnu interesi par rakstīto tekstu. Bērni jau no dzimšanas atrodas šai mediju vidē, un tas nenoliedzami ir ietekmējis viņu uztveri un domāšanu. Bakalaura darba autore ir novērojusi, ka jaunieši mazāk laika velta grāmatu lasīšanai. Darba autore domā, ka tas ir saistīts arī ar aizņemto un neieinteresēto vecāku dienas ritmu un plašajām izklaides iespējām virtuālajā pasaulē.

Bakalaura darba autore ir novērojusi, ka bērni daudz labāk uztver un labprātāk darbojas ar interaktīvajiem mācību materiāliem, bet nelabprāt vēlas izmantot darba lapas papīra formātā. Lai bērns produktīvi izmantotu šīs IT, pedagogam šīs aktivitātes ir jāpiedāvā ar konkrētu mērķi, veidojot jaunu mācīšanās pieredzi.

Sākumskolas bērnu attīstības robežas nosaka viņa individuālās attīstības līmenis un īpatnības, un tās ietekmē dažādi apkārtējās vides faktori, vecāku un skolotāja personība, kas savstarpēji ietekmējoties veido bērna personību (Fišers, 2005). Tas ir vecums, kad vadošais darbības veids pakāpeniski pārvirzās no rotaļdarbības uz mācību darbu un bērns bērns pamazām apgūst nepieciešamās pamatzināšanas un prasmes, lai varētu sākt patstāvīgi lasīt (Ptičkina, 1999). Sākumskolā apgūtā prasme lasīt un teksta izpratne tālāk būtiski ietekmē dzīves kvalitāti, jo lasīšanas efektivitāte nodrošina veiksmīgus mācību sasniegumus un iekļaušanos mūsdienu sabiedrībā.

Mūsdienu skolēns var būt grāmatu lasītājs un tehnoloģiju piekritējs. Viens otru var veiksmīgi papildināt, ja veiksmīgi izmanto tehnoloģiju piedāvātos risinājumus.

Pētījuma objekts: latviešu valodas mācību process sākumskolas 1-3.klasē

Pētījuma priekšmets: lasītprasmi veicinošs saturs un metodika sākumskolā.

Pētījuma mērķis: Teorētiski pētīt un empīriski pamatot, kā veiksmīgi izmantojot dažādus metodiskos paņēmienus, sākumskolas vecuma bērniem var uzlabot lasītprasmes rādītājus. Noskaidrot pedagogu viedokli par lasītprasmes sekmēšanu skolā, skolēnu interesi par lasīšanas procesu un vecāku līdzdalību lasītprasmes uzlabošanā.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt teorētiskās atziņas pedagoģiskajā literatūrā par sākumskolas skolēnu lasītprasmes metodiku un tās apguves procesu.
2. Veikt empīrisko pētījumu par sākumskolas skolēnu lasītprasmes apguvi praksē un apkopot iegūtos rezultātus.
3. Atbilstoši darba tematikai un gūtajām atziņām, izveidot sarakstu ar noderīgām interneta vietņu adresēm, sagatavot priekšlikumus sākumskolas skolotājām un skolēnu vecākiem.

Hipotēze: skolēnu lasītprasme uzlabosies, ja pedagogs lasītprasmes apguves procesa laikā piedāvās uzdevumus, kas palīdz uzturēt skolēnu interesi un vajadzību pēc pašattīstības.

Pētījuma metodes:

3. Teorētiskā metode – literatūras analīze
4. Empīriskās metode - pedagoģiskais novērojums, anketēšana, datu apkopošana un aprakstošā statistika

Pētījuma bāze: sākumskolas skolotāji, skolēni un viņu vecāki trijās x novada pamatskolās

Pētījuma periods: no 2021.gada 1.jūnija līdz 2022.gada 30.augustam.

1. Sākumskolas vecuma bērnu lasītprasmes raksturojums un attīstīšanas teorijas

Grāmatai ir nozīmīga vieta bērnu dzīvē un attīstībā, jo tai ir izglītības, atpūtas un kultūras loma. Bērnam patīk pārdomāt attēlus un apbrīnot tēlus, tādējādi grāmata kļūst par baudas avotu, taču lasīšanai ir daudz dziļāka ietekme. Tas ir neizsmeļams bagātības avots, veicina iztēles attīstību, saasina kritisko sajūtu un ļauj bērnam saskarties ar cilvēka domām. Caur grāmatu bērns apgūst valodu, palielina vispārējo kultūru, atveras pasaulei un dzīvei. (Oliver, 1976, lpp.64)

Mūsdienu sabiedrība nav iedomājama bez valodas. Valoda ir saikne starp cilvēkiem, tautām un nācijām. Valoda ikdienā kalpo kā sazināšanās līdzeklis.

Lasītprasme – prasme lasīt. Lasīt nozīmē:

- 1.) uztvert (rakstu zīmes, tekstu, simbolus) uztverot (rakstu zīmes, tekstu), runāt,
- 2.) uztverot tekstu iegūt informāciju, uzzināt un kaut ko apgūt,
- 3.) uztvert, izprast pēc kaut kādām pazīmēm. (Latviešu valodas vārdnīca, 2006, lpp.581)

Saliktenis lasītprasme ir veidots no diviem vārdiem – *lasīt* un *prasme*. Pedagoģijas skaidrojošā vārdnīcā *lasīšanu* apraksta kā rakstu zīmju, teksta un simbolu uztveršanu, saprašanu un izteikšanu ar skaņām, vārdiem un teikumiem. Lasīšana ir raksturota kā sarežģīta sensoriskās domāšanas prasme zīmju uztveršanai un to jēdzienu artikulācijai. *Prasme* ir māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamajai kvalitātei un tāda zināšanu apguves pakāpe, kas ļauj apgūto izmantot mērķtiecīgā darbībā. Prasme veidojas daudzpusīgos vingrinājumos un var pilnveidoties bezgalīgi. (Geske, Ozola, 2007, lpp.13)

Eiropas Savienībā (turpmāk tekstā – ES) lieto aptuveni 60 valodas, taču pētījumi liecina, ka digitalizācijas laikmetā 21 no tām draud izmiršana. Starptautiskajā konferencē „Valoda, tehnoloģijas un Eiropas nākotne” 2012.gadā, kurā piedalījās 200 eksperti, tika prezentēts, ka arī latviešu valodai izdzīvot nebūs viegli. Tika vilktas paralēles starp diviem laikmetiem: kad parādījās grāmatas un pašreizējo – digitālo periodu. Valodas, kurās netika drukātas grāmatas ar laiku izmira un tas varot notikt ar valodām, kas netiek lietotas globālajā tīmeklī.

Priviliģētākā stāvoklī un plašāk lietotā Eiropas valoda ir angļu. Franču, vācu, itāļu, spāņu un holandiešu valodas tiek vērtētas viduvēji, bet skaitliski nelielās Eiropas valstu valodas, kā latviešu un lietuviešu, vērtētas kā visapdraudētākās. (Orupe, 2012) Tādēļ, pēc darba autores domām, svarīgi ir mīlēt, godāt un cienīt savu valodu un šo vērtību ieaudzināt savos bērnos.

2011.gada Latvijas Universitātes veiktā projekta „Skolas vecuma bērnu redzes un redzes uztveres traucējumu pētīšana un diagnostikas metodes izstrāde”, tika konstatēts, ka 10% skolēniem ir apgrūtināta lasītprasme. Pētījumā piedalījās 2422 skolēni vecumā no 7-18 gadiem. (Kassaliete, 2013)

Pamatojoties uz 2016.gada 19.martā publicēto rakstu, laikraksts „The Washington Post” norāda, ka Amerikas Savienotajās valstīs Konetikulā veiktajā pētījumā Latvija tiek ierindota pasaulē lasošāko valstu desmitniekā. Lasītprasme ir izvērtēta no vairākiem aspektiem, ir izmantoti gan skolēnu lasītprasmes pētījumu PIRLS un PISA rezultāti, gan publisko bibliotēku pieejamība un grāmatu skaits tajās ir kopā 15 dažādi elementi. Pirmajā trijniekā ir tādas valstis kā Somija, Norvēģija, Islande. (LA.lv., 2016).

PIRLS pētījuma mērķis ir pēc tam sniegt nepieciešamo informāciju izglītības speciālistiem, lai uzlabotu skolēnu lasītprasmi. Pētījuma dalībnieki no Latvijas bija 150 skolu 4157 skolēni, vecāki, skolotāji un skolu direktori. Pētījuma dati pierāda, ka augstāki sasniegumi lasītprasmē ir tiem bērniem, kuriem vecāki iesaistījušies lasīšanas aktivitātēs jau no 3 vai 4 gadu vecuma. Pētījumā tika novērtēta lasītprasme 4.klašu skolēniem no 50 pasaules valstīm. Latvija ir 11 vietā. Pētnieki ir secinājuši, ka Latvijas skolēniem labāk padodas lasīšanas informācijas ieguve, nekā lasīšana literārās pieredzes gūšanai. Ir ieteikts vairāk uzmanības pievērst literāro tekstu lasītprasmes attīstīšanai.

Pētījuma galvenie secinājumi:

- Latvijas skolēnu sasniegumi lasītprasmē ir ievērojami virs vidējā
- Desmit gadu laikā Latvijas 4.klašu skolēnu sasniegumi lasītprasmē ir ievērojami uzlabojušies.
- Meitenēm sasniegumi lasītprasmē ir ievērojami augstāki nekā zēniem.
- Latvijas skolēniem ir ievērojami zemāks savu lasīšanas prasmju pašnovērtējums, nekā varētu būt pie tik augstiem sasniegumiem.
- Pirmajās vietās lasītprasmē ir Krievija, Honkonga, Somija, Polija un Zviedrija.
- Visaugstākie 4.klases skolēnu lasītprasmes sasniegumi ir Rīgā. Sasniegumi nav paaugstinājušies Zemgalē.
- Latvijā kopumā skolēniem ar krievu mācību valodu ir statistiski nozīmīgi augstāki sasniegumi lasītprasmē, nekā skolēniem ar latviešu mācību valodu.
- Latvijas lauku skolās salīdzinoši ir vairāk skolēni, kuriem ir zems lasītprasmes līmenis. (Latvijas Sabiedriskie Mediji, 2017)

Latvijas Universitātes Izglītības pētniecības institūta vadošā pētniece Antra Ozola ir norādījusi, ka Latvijas skolās ir jāmēģina celt lasītprasmes pašnovērtējums. Rakstā Valsts izglītības satura centra (turpmāk tekstā VISC) Vispārējās izglītības departamenta direktore Guntra Kaufmane ir paudusi nostāju, ka iepriekšējos gados īstenotā izglītības reforma ir viens no iemesliem pašlaik novērojamajiem skolēnu lasītprasmes rādītāju uzlabojumiem. Jaunajā izstrādātajā mācību saturā ir ietverta starpdisciplināra pieeja, kas nozīmē, ka vienu tematu ir iespējams apgūt vairākās mācību stundās. Jaunajā mācību programmā ir iekļauts jauns mācību modulis, ar kura palīdzību skolēni varēs uzlabot savu rakstītprasmi un lasītprasmi ne tikai latviešu valodas un literatūras stundās. Šo mācību modeli varēs izmantot jebkurā priekšmetā, kur norit darbs ar tekstu. Rakstā norādīts, ka jaunajā mācību programmā iekļautas septiņas caurviju prasmes, no kurām divas attiecas uz skolēnu pašvērtējuma celšanu – pašizziņas un pašvadības prasmes, kuras īstenojot skolēni varēs izvirzīt jēgpilnus mērķus, kontrolēt savu mācīšanās procesu un arī objektīvi novērtēt savus sasniegumus. (Ozola, 2017)

Pašlaik pasaulē bērnu patstāvīgas lasīšanas veicināšana ir aktuāls jautājums, jo tai ir pozitīva ietekme gan uz mācībām un skolēnu sasniegumiem, gan uz skolēna emocionālās pieredzes un vērtību izpratnes veidošanos. (Valsts izglītības satura centrs)

Lasīšana ir ne tikai skaņas un burti, bet arī izpratne par tekstu un tā apgūšana. Šīs abas lietas ir cieši saistītas viena ar otru. Līdz ar to varu secināt, ka lasītprasmi nav iespējams attīstīt tikai ar burtu apgūšanu, bet ir nepieciešams šos burtus pielietot, lai uztvertu tekstu un attīstītu domāšanas prasmi. Bakalaura darba autore ir novērojusi, ka mehāniskai teksta vai vārdu lasīšanai bez izpratnes nav nozīme, tas neveicina bērnam attīstību un neieinteresē. Labāk ir lasīt lēnāk, bet ar izpratni. Uzsākot skolas gaitas, bērnam ir jāprot lasīt atsevišķi vārdi un lasītais jāsaprot. Lai bērns to varētu, viņam ir jābūt izpratnei par skaņām, jāspēj tās sadzirdēt un atdalīt. Prasība lasīt vārdus atspoguļo milzīgu konstrukciju un izpratni – bērns saprot, ka vārdi veidojas no skaņām, ka skaņas apzīmē ar burtiem un burtus lasot kopā, veidojas vārds.

Lielākajai daļai sabiedrības ir pārliecība, ka, lai apgūtu lasītprasmi, ir nepieciešams iemācīties atpazīt burtus. Ja skolēns burtus pazīst, prot tos uzrakstīt un nosaukt, tad ir apguvis lasītprasmi. Tomēr, pazīstot tikai burtus, tie ir jāiemācās pielietot un ir jāizprot burtu savienojuma jēga un būtība. Pagājušā gadsimta beigās pedagogi un psihologi nonāca pie secinājuma, ka tieši sociokultūras nosacījumi ir tie, kas veicina pēctecīgu un relatīvi vieglu lasītprasmes apguvi. Galvenie sociokultūras pamatnosacījumi, kas attiecas uz lasītprasmi ir vide, kurā izmantot rakstīto tekstu. Tas nozīmē, ka lasīšanu izmanto savām interesēm un mērķiem. Arī brīvprātīgā lasīšana pēc

atmiņas, kad bērns imitē lasīšanu pēc dzirdētās pasakas, ko vecāki ir priekšā lasījuši vairākas reizes. Līdz ar to lasītprasme ietekmē ne tik daudz lasīšanas paņēmienu un līdzekļu apguvi, bet gan to, cik daudzveidīga un interesanta ir bērna ikdienas dzīve saskarsmē ar pārējiem. (Šteinberga, 2013, lpp.117-118)

Apgūstot lasītprasmi, galvenais ir koncentrēties nevis uz burtu un zilbju apguvi, bet gan uz pašu tekstu. Lasīšana nav iedomājama bez teksta, tāpēc, lai nodrošinātu skolēnu aktivitāti un sadarbību savā starpā, izmanto vecumposmam atbilstošu tekstu. Pēc teksta iepazīšanas skolēni izsaka savas domas, līdz ar to var secināt, ka teksts veicina skolēnu pieredzes aktivizēšanu un viņš kļūst par aktīvu mācību procesa dalībnieku. Darbojoties ar tekstiem, skolēni mācās izprast to galveno domu. Svarīgi ir piedāvāt atbilstošus tekstus, lai veicinātu veiksmīgāku lasītprasmes attīstību. (Anspoka, 2003, lpp.6)

Bakalaura darba autore domā, ka ceļš uz lasīšanu katram bērnam ir individuāls. Bērns vislabāk pasauli apgūst spēlējoties. Spēlēšanās ir tā, kas aizved bērnu uz gatavību lasīt, neveidojot nepatiku un piespiešanos. Lasīšanas mācība ir nepārtraukts process, bet mēs, pieaugušie to varam padarīt aizraujošu un sistošu, jo katram bērnam ir jāpiedzīvo lasīšanas panākumi un prieks.

Viedokļi dalās par to, vai bērni labāk lasītprasmi apgūst ar skaņu mācīšanās pieeju vai veseluma pieeju lasītācīšanās. Skaņu mācīšanās pieeja ir tāda, ka bērni mācās apgūt nepazīstamus vārdus sadalot daļās un tad apvienot, lai veidotu vārdu. Savukārt veseluma pieejā mazāka uzmanība tiek pievērsta likumiem un atkārtošanai, bet galvenā uzmanība ir pievērsta teksta jēgai. Uzsvars tiek likts uz lasītā nozīmi un lietotā vārda vārda krājuma saistību ar skolēna dzīves pieredzi. Ja skolēni tiek mācīti, izmantojot skaņu mācīšanās pieeju, var rasties grūtības izprast tekstu, jo vārds vienmēr ir jāsadala daļās. Toties, izmantojot veseluma pieeju lasītācīšanās, tiek nodrošināta ne tikai radošāka un interesantāka lasīšana, bet arī labāka teksta un vārdu nozīmes izpratne. Līdz ar to var secināt, ka, ja tiek izmantota veseluma pieeja, skolēni daudz labāk apgūst teksta jēgu un izpratni par lasīto. (Lieģeniece, Nazarova, 1999, lpp.68-69)

Arī Roberts Fišers uzskata, ka lasīšanā galvenais ir teksta jēgas izpratne un vārdu atšifrēšana. Svarīgi ir tas, lai bērns ne tikai prot izlasīt tekstu, bet arī izprot to jēgu. Lasāmais teksts ir tikai daļa no informācijas, kas lasītājam ir nepieciešams, lai izzinātu aprakstīto. Tas, kā tiks saprasts teksts, ir atkarīgs no tā, kā lasa lasītājs. Svarīgi, lai bērns ne tikai uztver teksta vēstījumu, bet arī domās veido teksta apjēgšanu. Tas nozīmē to, ka lasot nepieciešams ir domāt līdzi, jo lasīšanas procesā piedalās radošā un kritiskā domāšana. Radošajā domāšanā tiek izmantota iztēle, empātija un prasme risināt problēmas. Kritiskajā domāšanā tiek atšifrētas vārdu daļas, vārdi, frāzes un teikumi.

Bērni, kuriem ir vājas lasīšanas prasmes, aizkavē kognitīvo attīstību, jo viņi nevelta pietiekoši daudz kognitīvās pūles un nevēlas domāt. Ja bērnam ir labi attīstīta lasītprasme, tad tiek arī veiksmīgi attīstīta intelektualitāte un domāšanas procesi. (Fišers, *a*, 2005, lpp.229-230)

Bakalaura darba autore uzskata, ka lasītprasme ir cilvēka dzīves kvalitātes veidotājs, jo tā sniedz iespēju iegūt informāciju, to analizēt un paust savas domas. Lasītprasmes pilnveide norit visas dzīves garumā, tāpēc nozīmīgi ir ne mirkli neapstāties un pilnveidot sevi lasot un izglītojoties.

Aflerbačs (*Afflerbach*) uzskata, ka lasītprasmes attīstība ir cieši saistīta ar skolēnu individuālo lasīšanas atšķirību. Ir skolēni, kas lasa lēni, neprecīzi un neizteiksmīgi. Viņi tiek vērtēti kā sliktie lasītāji. Savukārt, skolēni, kas lasa ar izpratni tiek vērtēti kā labie lasītāji. Tas ir saistīts ar to, ka lasīšana ir kognitīvais process, un lai to attīstītu, ir jāattīsta izpratnes process. Lasot monotoni un ar ilgstošām, garām pauzēm, neveidojas izpratne par lasīto, jo skolēni neiedziļinās lasītajā, bet neiedziļinoties nevar veidoties izpratne par tekstu. Ja lasīšana notiek monotoni bez izpratnes, no tā nav nekāda jēga. (Afflerbach, 2016, lpp.114-115)

Autore Ārija Ptičkina uzsver, ka bērniem skolā lasītprasme jā mācās, lasot skaļi pusbalsī. Lasītprasme attīstās, ja lasa pareizi. Lai iemācītos lasīt pareizi, skolēnam ir jālasa skaļi. Svarīgi ir to praktizēt skolā un mājās. Skaļi lasot skolēni iemācās ne tikai pareizi izlasīt vārdus, bet visu teikumu. Izteiksmīgā lasīšana sākas ar to, ka skolēns iemācās pareizi un izteiksmīgi izlasīt teikumu. Nav iespējams izteiksmīgi un apzināti lasīt, ja nav sasniegts konkrēts lasīšanas temps. Ja vairāk tiks pievērsta uzmanība pareizai un izteiksmīgai lasīšanai, tad arī straujāk augs skolēnu lasītprasmes attīstība un lasīšanas temps. (Ptičkina, 1997, lpp.47-48)

Lasītprasmi attīstīt visiem skolēniem vienlīdzīgi nav iespējams, ja izmanto paņēmienu, kad viens lasa skaļi, bet pārējie seko līdz tekstam grāmatā. Veiklākiem lasītājiem tas kavē lasītprasmes attīstību, savukārt lēnākie lasītāji, kuri netiek līdz tempam, pārdzīvo un pazaudē tekstu. Bērni jā māca lasīt čukstus vai pusbalsī, jo tad katrs bērns varēs lasīt sev atbilstošā tempā un individuāli savu lasītprasmi attīstīt. (Ptičkina, 1997, lpp.44)

Roberts Fišers iesaka lasīšanu pa pāriem, jo tas sniedz daudz lielāku palīdzību bērniem lasītprasmes attīstībā. Šī ir efektīva metode ne tikai bērniem, kuriem lasīšana sagādā grūtības, bet arī labākajiem lasītājiem, jo, lasot kopā bērni viens otram spēj uzlabot lasīšanas prasmes. Var izmantot dažādas pieejas kā organizēt pāros lasīšanu. Svarīgākā no tām ir tāda, ka izvēlas vienu grāmatu, kas abiem ir interesanta un atbilst viņu lasītprasmes līmenim. Svarīgi ir sēdēt viens otram tuvumā blakus. Lai šī metode būtu efektīva, pirms lasīšanas abi lasītāji var parunāt par grāmatu vai kopā kādu teksta fragmentu izlasīt, lai viens otru iedrošinātu un palīdzētu tam, kurš sliktāk lasa.

Lasīšana pāros būs efektīgāka, ja bērniem būs atšķirīgs lasītprasmes līmenis. Izmantojot šo metodi, svarīgi ir abus uzslavēt pēc tam. Šis lasīšanas process ir vienkāršs, bet efektīvs, ja vien starp abiem lasītājiem valda pozitīva attieksme un vēlme sadarboties. (Fišers, 2005, lpp.95)

Lasīšana ir jāapzinās gan kā kognitīvs mācību process, gan kā psiholingvistisks process, ja par mācīšanās mērķi uzskata valodas komunikatīvo funkciju. Lai lielāku uzmanību pievērstu lasītā jēgai, nevis pareizībai, ir nepieciešams lasīt klusu. Šādi lasot, skolēni vairāk iedziļinās tekstā un veido spriedumus, līdz ar to mazāka uzmanība ir pievērsta lasīšanas ātrumam, vārdu un burtu atpazīšanai. Skolēni ir jānudina skolā un mājās lasīt klusu, tad lasītprasme attīstīsies pati no sevis, jo būs lielāka izpratne par izlasīto tekstu, kas ar laiku uzlabos arī lasīšanas pareizību, precīzu vārdu atpazīšanu un lasīšanas laiku. (Burkevica, Grigule, Holms, Laursena, Liepiņš, Linuža, Mitreviča, Naua, Papule, Pāvula, Vanaga, 2001, lpp.67-72)

Lasītprasmes attīstība ietver sevī daudz prasmju pilnveidošanu. Tā kā lasītprasme attīsta citas prasmes, tad arī pati lasīšana nevar attīstīties, ja nav sasniegta konkrēta kognitīvā attīstības pakāpe. Ja bērns neprot noturēt līdzsvaru, viņš nevarēs braukt ar velosipēdu, taču braucot ar velosipēdu attīstās līdzsvara izjūta, uzmanība un citas maņas. Lai turpinātu attīstīt lasītprasmi, svarīgi ir saprast, vai bērns mācoties lasīt nav palaidis garām kādu posmu, kas ir jātrenē, lai lasīšana kļūtu vieglāka. Svarīgi, lai bērns būtu gatavs lasīt mācīšanās procesam, jo tas sākas tad, kad bērns ir sasniedzis noteiktus izziņas un uzvedības standartus. Lai nerastos lasīšanas problēmas, nepieciešams laicīgi pievērst uzmanību tam, ar ko katrs bērns var individuāli uzlabot savu lasītprasmi. (Ashby, Clifton, Pollatsek, Rayner, 2012, lpp.326-327)

Pēc Ā. Ptičkinas domām lasītprasmes apguve iedalās vairākos posmos:

- Analītiskais skaņu un burtu apguves posms;
- Analītiskais zilbju posms;
- Pārejas posms uz lasīšanu ar veselīgiem vārdiem;
- Veiklais sinētiskās lasīšanas posms.

Pirmajā posmā pilnveidojas fonemātiskā uztvere, kad bērns apgūst zilbju lasīšanu. Svarīgi ir saprast, ka lasīšanas vienība ir burts, nevis zilbe vai vārds. Sākumā lasot bērns ar redzi fiksē katru burtu un tikai tad cenšas izlasīt visu zilbi. Šajā posmā netiek uztverta zilbe vai vārds kā veselums, līdz ar to bērna uztverē nav izveidojusies pietiekoši cieša saikne starp burtu un skaņu. Pirmais posms bērnam sagādā lielas grūtības, jo katra burta atpazīšana ir grūts uzdevums, jo patstāvīgi jāizlasa viss vārds. Izlasot vārdu pareizi, lai saprastu izlasīto, bērns nereti lasa vārdu atkārtoti, jo vārda nozīmes izpratne atšķiras no lasīšanas procesa. Otrajā posmā zilbes kļūst par lasīšanas

vienību, jo bērns tās uztver kā vārdu daļas. Šajā posmā ir svarīgi mudināt bērnu uz lasīšanu ar veselīgiem vārdiem, lai saīsinātos pauzes starp zilbēm. Neatkarīgi no tā, ka bērni daudz vingrinās, viņi šajā posmā lielākoties lasa pa zilbēm. Analītiskajā zilbju posmā bērni bieži atgriežas pie vārdu pārlasīšanas un tiek vāji izprasta izlasītā teikuma jēga, jo lasot teikumu, katru vārdu lasa kā atsevišķi izolētu vienību, nesasaistot tos kopā. Pēdējā lasīšanas posmā, pārejot uz lasīšanu ar veselīgiem vārdiem, strauji pieaug lasīšanas ātrums un izpratne par tekstu. Satura izpratne un lasīšanas process tuvojas viens otram, taču lasīšana vēl ir kļūdaina. Pēdējā posmā ir tik pat kā pazudušas lasīšanas tehniskās grūtības. Jo bērni vairāk trenējas un lasa, uzlabojas lasīšanas ātrums, pareizība, apzinātība un viņi spēj labāk lasīt teikumus. Šajā posmā ir laba tekstizpratne, jo vārda uztvere ar redzi un izruna notiek vienlaicīgi. Tas gan nenozīmē, ka ar šo posmu beidzas lasīšanas kvalitātes pilnveide. Šie lasīšanas posmi ir svarīgi, jo palīdz arī skolotājam saprast un noteikt katra skolēna lasītprasmes kvalitāti un to mērķtiecīgi attīstīt. (Ptičkina, 1999, lpp.11-13)

Ptičkina apgalvo, ka, lai noskaidrotu skolēnu lasītprasmes kvalitāti, nepieciešams izmantot četrus rādītājus:

1. Pareizību.
2. Apzinātību (izpratne)
3. Ātrumu (tempu)
4. Izteiksmīgumu (raksturīgs skaļai lasīšanai)

Pareiza lasīšana nozīmē to, ka skolēns lasa bez kļūdām. Viņš ievēro visas pareizrūnas normas, neizlaiž, neapmaina, neatkārto un neiesprauž tekstā burtu, zilbi vai vārdu. Uzsākot lasīšanas procesu tas ir pieļaujams un raksturīgs visiem bērniem. Pareizai lasīšanai svarīgi ievērot atbilstošu intonāciju un izprast atsevišķu vārdu leksisko nozīmi. Pirms teksta lasīšana to pārrunā un var speciāli trenēties sarežģītu vārdu vai frāžu lasīšanā. Izmanto tekstu lasīšanu pusbalsī vai klusi, jo skolotājam ir svarīgi sekot līdz katra bērna lasīšanas pareizības dinamikai un kļūdas jāizlabo. Apzinātais lasīšanas posms ir kā galvenā kvalitātes pazīme, jo, ja bērns neizprot teksta saturu, nav nekādas jēgas lasīšanai. Skolēns apzināti lasot izprot teksta saturu un viņš var raksturot tēlus un to darbību, attieksmi, sakarības un emocionālo noskaņojumu literārajā darbā. Apzinātības pakāpi ietekmē skolēna pieredze un vispārīgais runas attīstības līmenis. Lai vairāk attīstītu apzinātību, nepieciešams sagatavot skolēnus literāro darbu lasīšanai. Var organizēt ievadsarunas un lai skolotāja ieinteresē bērnus ar savu stāstījumu pirms teksta lasīšanas. Skolēns lasa apzināti, ja prot izlasīto atstāstīt un atbildēt uz sarežģītākiem jautājumiem par tekstu. Trešais rādītājs – ātrums, nedrīkst būt kā galvenais nosacījums lasīšanas iemaņu apguvē. Kā galvenajam nosacījumam būtu

jābūt skolēnu ieinteresētībai par lasīšanu. Lasīšanas ātrums nedrīkst būt kā galvenais mērķis uz lasītprasmes kvalitāti. Svarīgāk skolēnos ir veidot motivāciju lasīt. Pēdējais rādītājs – izteiksmīgums ir skaļās lasīšanas pazīme. Izteiksmīga lasīšana kļūst tad, kad bērns ir izpratis tekstu un viņš viegli uztver informāciju, jo izteiksmīgi lasīt var tikai tad, ja izprot ko lasa un par lasīto tekstu ir izveidojusies attieksme. Šie visi kritēriji ir izmantojami lasīšanas kvalitātes noskaidrošanā. Lasot apzināti skolēns lasa izteiksmīgi un tāds lasījums nostiprina teksta izpratni. Savukārt ir grūti izprast tekstu, ja lasa lēni un nepareizi, jo tad nevar uztvert teksta saturu. (Ptičkina, 1999, lpp.13-19)

Līdzīgs skatījums ir autorēm – Anspokai, Helvigai un Rakevičai.

Analizējot dažādu psihologu un pedagogu atziņas par sākumskolas vecuma bērnu raksturojumu un attīstīšanu, bakalaura darba autore secināja, ka lasīšanu veido kopēja izpratne par tekstu, ne tikai skaņas un burti. Vairāku autoru viedokļi bija atšķirīgi. Esmu novērojusi, ka arī bērni ir dažādi un ne visiem der viena metode ko pielietot lasītprasmes apgūšanā. Svarīgi ir saprast, kā sasniegt lasīšanas progresu, vai tā ir pāru lasīšana, vai skaļā lasīšana. Bērnam ir jāiemāca apgūt un izmantot burtus, lai attīstītu lasītprasmi. Skolai un skolotājiem ir svarīga loma lai bērniem ieliktu stabilus pamatus lasītprasmes attīstībā, jo līdz 3.klasei tā tikai veidojas. Svarīgi, lai teksts būtu saprotams un ar atbilstošu burtu lielumu. Skolotājam jāizmanto daudzveidīgas darba organizācijas formas un metodes, kas skolēnam nodrošinās interesi par lasītprasmes apguves procesu. Lai skolēnu vidū saglabātu pozitīvu attiecību gaisotni un neveidotos sāncensība, esmu novērojusi, ka skolēni labprātāk vēlas lasīt pa pāriem vai klusi katrs savā tempā. Svarīgi ir bērnus ieinteresēt un izmantot mūsdienīgus interaktīvos metodiskos līdzekļus. Lai pārbaudītu bakalaura darbā izvirzīto hipotēzi, veikšu empīrisku pētījumu aptaujājot skolēnus, viņu vecākus un skolotājus.

Bakalaura darba autore uzskata, ka lasīšana ir viena no patīkamākajām aktivitātēm, jo lasot ir iespējams aizceļot uz dažādām valstīm, iepazīt cilvēkus un saprast pasauli sev apkārt. Pieaugušo uzdevums ir rosināt bērna interesi lasīt, nevis darīt to monotoni un garlaicīgi. Mūsdienās ir daudz un dažādu lasīšanas tehniku un metožu ko izmantot. Mana pieredze rāda, ja es spēju bērniem piedāvāt dažādus interesantus uzdevumus, kur nepieciešams izlasīt informāciju, tad viņi ir ieinteresēti veikt uzdevumus un nepiespiesti uzlabojas arī lasītprasme.

2. Lasītprasmes nozīme bērna attīstībā

2.1. Lasītprasmes apguves metodika sākumskolā

Lai izvēlētos mērķtiecīgu, lasītprasmes attīstošu saturu un metodiku, skolotājiem ir jābūt informētiem par to, kā skolēni mācās. Mācību procesā skolēnam ir svarīga izaugsme. Iepazīstot mācīšanās prasmes, mācību process kļūst efektīvāks un nodrošina nākotnes sasniegumus. (Sheila, 1999)

Bakalaura darba autore uzskata, ka skolas gados apgūtā lasīšanas prasme ietekmēs bērna mācību sasniegumus pozitīvi vai negatīvi visa mūža garumā. Ļoti svarīgs ir pozitīvi emocionāls fons skolā un mājās, lai bērns būtu motivēts lasīt un ieinteresēts apgūts ko jaunu. Lasītprasme ir nepieciešama lai produktīvi izglītos un sasniegtu austus mācību rezultātus. Katrs savu dzīvi var padarīt labāku pilnveidojot sevi. Ja bērnam sākumskolas gados lasītprasme sagādā grūtības, tad skolotāja uzdevums ir piedāvāt viņam dažādas lasīšanas izpratnes spēju uzlabošanas stratēģijas un metodes. Lai vairotu esošās zināšanas, bērnam ir jāaug stimulējošā vidē.

Lasīšanas laikā skolēns var izmantot dažādas stratēģijas:

- pasvīturo tekstā svarīgos vārdus un teikumus;
- lasi un veic teksta malā nelielus pierakstus;
- pēc teksta lasīšanas atstāsti to īsumā saviem vārdiem, lai labāk saglabātos atmiņā;
- atbildi uz jautājumiem par lasīto.

Analizējot literatūru no zinātniskā aspekta, secinu, ka skolēns līdz 3.klasei galvenokārt tiek raksturots kā godīgs, uzticams, atvērts, atbildīgs, apdomīgs un apņēmīgs. Tas skolotājam ļauj izmantot gandrīz visas metodes, jo bērns ir uzņēmīgāks pret visu jauno, gatavs riskēt, eksperimentēt un izmēģināt ko jaunu.

A.Nerne uzskata, ka ir svarīgi, lai skolēni attīstītu izpratni, pielāgotu savu uzvedību un pilnīgi ļautos mācību procesam. Skolēniem ir jājūtas droši un aizsargāti. Skolotāja uzdevums ir izveidot tādu mācību vidi, kurā valda savstarpēja *cieņa, sapratne, neviltotība un konkrētība*. Cieņa ir kas vairāk, nekā tikai attieksme. Cieņas izrādoša uzvedība ir uzmanība, ieklausīšanās, empātija un nekritizēšana. Sapratne ir spēja iejusties bērna ādā un kā pieaugušajam izprast viņa pasaules uztveri. Neviltoti cilvēki veido dziļas attiecības ar citiem cilvēkiem un palīdzības sniegšana ir daļa no viņu dzīves stila. Viņi iepriekš savu rīcību neplāno un ir spontāni un atvērti cilvēki. Konkrētums ir svarīga pārrunu vadīšanas prasme. Bērns pauž savu pieredzi, rīcību un emocijas, bet pieaugušais

veido drošu, patīkamu, vienotu gaisotni, kur visi bērni jūtas brīvi un pieņemti, var paust savas domas un jūtas, gūt izpratni un mācīties jaunus uzvedības modeļus. (Džons, Nerne, 2000, lpp.14)

Literatūras zinātniece Aija Kalve uzskata, ka lasīšana ar interesi – tā ir mācīšanās atslēga. Tas ir galvenais pamudinājums un atbilde uz jautājumu, kāpēc jārosina vēlme lasīt. Ja bērns būs ieinteresēts lasīt, mācībās veiksies labāk nekā tad, ja grāmatas būs vienaldzīgas. Mācīšanās pamatā ir lasīšana ar izpratni.

Lasot tiek attīstīta iztēle un fantāzija, asociatīvā un loģiskā domāšana, uzmanība, atmiņa, griba, runa, vārdu krājums un arī jūtu pasaule. Grāmatās bērns saskaras ar situācijām un tēliem, kādu viņa ikdienā nav, jo vārdu apmaiņā ar pieaugušajiem ir maz poētisma, kas bagātinātu bērna valodu, veidotu sajūtu gleznas un asociatīvu domāšanu. (Kalve, 2015)

Lasītprasmi ietekmē:

- Motivācija lasīt (motīvu kopums, kas rosina un pamato skolēna darbību, rīcību, uzvedību, vajadzību, attieksmi un interesi).
- Lasītāja iepriekšējā pieredze.
- Teksta saturs.
- Mācīšanās konteksts, kas definē lasītāja mērķi un uzdevumu.
- Stratēģijas, ko lasītājs apzināti izmanto, lai gūtu izpratni.
- Metodiskie paņēmieni, ko skolotājs izmanto lasītprasmes sekmēšanai. (Buehl, 2012, lpp.6)

Metodes, kuras izmantot lasītprasmes uzlabošanai ir daudz un dažādas, bet lai nonāktu pie pozitīva rezultāta un kvalitatīvu lasītprasmi, jāvēro un jāizzina bērnu sagatavotības līmenis, vecumposma iespējas un klases kolektīva īpatnības. Būtisks ir skolas mācību materiālās bāzes stāvoklis un mācībām atvēlētais laiks, skolotājas darba pieredze, sagatavotības līmenis un iespējas, kā arī personiskās īpašības. (Albrehta, 2001, lpp.85)

Bakalaura darba autore zinātniskajā literatūrā atrada dažādas metodes ko pielietot lasītpratnes veicināšanā. Sākumā bērns lasot tekstu domā līdzi, lai to izprastu. Dažas metodes un paņēmieni:

- Lai uzlabotu tekstizpratni, pirms teksta lasīšanas bērns apskata attēlus grāmatā.
- Skolotāja bērnu motivē, iedodot pārliecību, ka viņam izdosies visu saprast.
- Var lasīšanu pārvērst par spēli, lasot tikai vārdus, kas sākas uz attiecīgā burta vai īsos vārdiņus tekstā.

- Ja tekstā būs jauni vārdi, tad pirms lasīšanas iedod sameklēt vārdnīcā šo vārdu skaidrojumu. Pēc tam kopīgi izrunā jauno vārdu nozīmi.
- Pēc grāmatas izlasīšanas veido pierakstus dienasgrāmatā, ierakstot grāmatas nosaukumu, kas patika grāmatā un kāpēc ieteiktu grāmatu izlasīt arī citiem klasesbiedriem.
- Spēle „Saliec tekstu” – no dotajiem vārdiem, vārdu savienojumiem un teikumiem (uz lapiņām dots sagriezts teksts) izveido loģisku stāstu.
- Diskutējiet par izlasīto un uzdodiet jautājumus viens otram.
- Mēģiniet paredzēt sižeta turpinājumu stāstam vai pasakai.
- Pēc teksta izlasīšanas padalies ar emocijām kas pārņēma. Kā jūties? Pamato savas sajūtas uzrakstot skaidrojumu.
- Skolotājs ieraksta bērna lasījumu audio formā un atskaņo to, lai novērotu izaugsmi un pierādītu viņa lasītprasmes attīstību.
- Bērni pēc stāsta izlasīšanas radoši izdomā un uzraksta savādāku nobeigumu.
- Lasi tekstu un sameklē kļūdainos vārdus. (Rokasgrāmata skolotājiem, 2015)

Metodes, ko skolēni jau sākumskolā apgūst un praktiski pielieto, palīdzēs turpmāk skolā vieglāk apgūt sarežģītus tekstus. Viņi būs iemācījušies kā vieglāk saprast, pasvītros atslēgas vārdus, veidos pierakstus un kļūs par patstāvīgiem lasītājiem.

Albrehta apgalvo, ka skolotājam ir jārada tādi nosacījumi, lai skolēnu mācības un attīstība noritētu vislabākajos apstākļos. Autore iesaka mācību diferenciaciju un individualizāciju. Izšķir ārējo diferenciaciju, kas apzīmē tādu mācību procesa organizāciju, kurā skolēni tiek apvienoti speciālās grupās, kurās iekļauj skolēnus ar vienādu zināšanu līmeni, pilnveidojot konkrētās lasītprasmes problēmas. Ar terminu iekšējā diferenciacija saprot tādu mācību procesa organizāciju, kuras ietvaros skolotāja ievēro katra audzēkņa individuālās īpatnības un piemēro individuālo pieeju, bet mācību darbu veic parastās mācību stundas apstākļos. Skolēna personīgās īpatnības skolotājam ir jāievēro, lai viņa prasmes pilnveidotos. (Albrehta, 2001, lpp.114)

Kā metodiskais līdzeklis lasītprasmes veicināšanai ir dažādas mācību organizācijas formas. Albrehta runā par vispārīgajām mācību organizācijas formām – frontālo, grupālo un individuālo. Izmantojot frontālo mācību organizācijas formu, bērns veido saskarsmi ar visiem klases skolēniem. Organizējot grupveida darbu, skolotājam ir jāuzdod konkrēts uzdevums, piemēram, izlasot tekstu, skolēniem jāatbild uz jautājumiem vai jāpasaka galvenā doma izlasītajā tekstā. Individuālo organizācijas formu skolotāja izmanto, lai novērtētu katra skolēna prasmes un skolotāja var

piemeklēt katram bērnam atbilstošu uzdevumu, ko viņš var veikt sev atbilstošā tempā. Izmantojot dažādas mācību organizācijas formas, skolēni veiksmīgi attīstīs savu lasītprasmi. (Albrehta, 2001, lpp.88)

Vienaudžu mācīšanās lasītprasmes attīstības veicināšanas metodika (turpmāk tekstā VIMALA) balstās uz Amerikas Savienotajās Valstīs izstrādātu mācību programmu PALS (vienaudžu mācīšanās stratēģija), ko izstrādājis Fukss (Futch). PALS programma veicina lasītā teksta izpratni. Lai būtu rezultāti, svarīgi ir ievērot nodarbību regularitāti. Skolēni stundu laikā strādā pa pāriem ar atšķirīgu lasīšanas prasmju līmeni. PALS aktivitātes iedalās trīs daļās:

1. Lasīšana pāri;
2. Rezumēšana;
3. Prognožu izteikšana.

PALS metodika tika radīta, lai papildinātu iepriekšējās metodes, veicinātu lasītprasmes attīstību un skolēnu lasītmotivāciju. Galvenais uzdevums šajā metodikā ir vērtēt vienaudžu lasītprasmi un saskatīt izaugsmi. (The Access Center, 2004)

Dāvids Bouds uzskata, ka vienaudžu mācīšanās ir mācīšanās veids, kur galvenā nozīme ir skolēnu savstarpējai sadarbībai. Skolotājs ir tikai kā konsultants. Galvenais mērķis ir mācību darbā iesaistīt visus skolēnus. Jo vairāk skolēni strādās pāros, jo mazāk būs tie skolēni, kuri nevēlēsies iesaistīties procesā. Izmantojot vienaudžu mācīšanās metodi, klasesbiedri var viens otram palīdzēt uzlabot un nostiprināt zināšanas, kā arī attīstīt klases kopējo izaugsmi, jo šajā procesā labākie skolēni ir kā paraugs tiem, kuriem sekmes nav tik labas. (Boud)

Vienaudžu mācīšanās aspektā svarīgi ir apskatīt arī citus mācību modeļus. VIMALAS metodika arī ietver vienaudžu mācīšanos un palīdz skolēniem daudz efektīvāk mācību procesu apgūt, tai skaitā lasītprasmi. Galvenais mērķis ir uzlabot skolēnu attīstības rādītājus. Tās pamatā ir modelis, kuru var izmantot visās klasēs, jo svarīgi ir sadalīt skolēnus pa pāriem vai komandām, lai varētu viens otru mācīt. Viņi mainās lomām, viens otram uzdod jautājumus, māca, pārbauda, iedrošina un novertē viens otru. Šajā programmā skolēni praktizē prasmi:

- Lasīt skaļi.
- Uzdod jautājumus, kad ir apjukuši. Nekautrēties par to, ka būs skaļi jāatbild visas klases priekšā.
- Uzdevumus izskaidrot katram atbilstošā tempā.
- Uzreiz saņemt atgriezenisko saiti par to, vai uzdevums ir pareizi vai nepareizi izpildīts.

Pētījumi ir pierādījuši, ka šī metode strādā labi un atbilstošus rezultātus sniedz visiem klases skolēniem. Viņi paši var izvēlēties tekstu ko lasīs un galarezultātā ir prieks par procesu. Šāda mācīšanās skolēniem iemāca pašorganizāciju. (Center for Effective Colloboration and Practice, 2001)

VIMALA pilnveido skolēnu savstarpējo sadarbību. Metodikas lielākie ieguvumi ir:

- skolēni var pilnveidot savu lasītprasmi trenējoties;
- uzlabojas mācību motivācija;
- uzreiz tiek sniegta atgriezeniskā saite;
- uzlabojas skolēnu savstarpējās attiecības;
- skolotājs var vairāk pievērsties tam, kam lasīšana sagādā lielākas grūtības.

VIMALA metodoloģija ir paredzēta 12 nedēļām. Pamatā ir četras lasīšanas aktivitātes, kas secīgi seko viena aiz otras. (Kalve, 2015)

1.tabula **VIMALA metodikas četras lasīšanas aktivitātes**

Lasīšana pārī (1.lasīšanas aktivitāte	Atstāšanās (2.lasīšanas aktivitāte	Rezumēšana (3.lasīšanas aktivitāte	Prognožu izteikšana (4.lasīšanas aktivitāte
Skolēni skaļi pa pāriem lasa secīgi tekstu viens pēc otra (katrs 5 minūtes).	Skolēni viens pēc otra pārī lasa 3-5 minūtes.	Skolēni lasa pa pāriem viens pēc otra tekstu pa rindkopām.	Skolēni lasa tekstu pa fragmentiem.
Vispirms lasa skolēns ar augstāku lasītprasmi, bet otrs klausās un seko līdzī lasītā pareizībai. Tad, kad izlasa nepareizi, otrs viņu apstādina un liek izlabot, lūdzot atkārtoti izlasīt pareizi.	Pēc teksta izlasīšanas abi viens otram 2 minūtes atstāsta galvenos notikumus.	Pēc rindkopas izlasīšanas: -nosauc balsta vārdus; -formulē galveno domu; -veido kopsavilkumu par izlasīto 10 vārdos.	Pēc fragmenta izlasīšanas, prognozē tālāko notikumu attīstību.

Skolēns kurš klausās, vērtē, izmantojot „punktu lapas”.	Pirmais lasa un atstāsta tas skolēns, kuram ir augstāka lasītprasme. Otrs skolēns uzdod jautājumus un mudina aizmirsto informāciju atrast tekstā un nolasīt.	Pirmais rezumējumu par lasīto veic skolēns, kuram ir augstāka lasītprasme.	Vērtē viens otru, izmantojot „punktu lapas”.
	Pēc tam lasa un atstāsta otrais skolēns.		
	Vērtē viens otru, izmantojot „punktu lapas”.		

Autors Jo Bertrands uzteic pāru darba priekšrocības, jo tas ir balstīts uz sadarbību un mācību procesu padara daudz vieglāku. Darbojoties pāri vienmēr uzmanības centrā būs skolēni, nevis skolotāja un skolēni iemācās uzņemties vadību pār mācību procesu. Darbojoties pāros var rasties sarežģījumi, ja skolotājs pazaudē kontroli pār klasi, tad jādod signāls un darbs jāpārtrauc. (Bertrand, 2010)

Bakalaura darba autore apskatīja dažādas metodes, kuras var izmantot darbā ar sākumskolas skolēniem, lai palīdzētu attīstīt lasītprasmi. Pēc darba autores pieredzes, lai skolēnos radītu interesi par lasīšanu, svarīgi ir izvēlēties piemērotus tekstus. Skolēniem ir jāmacās sākumā lasīt pusbalsī, tad klusām. Jāizmanto arī tādas lasīšanas metodes kā skaļā lasīšana, izlases lasīšana, lasīšana lomās, pa pāriem, pa grupām un korī. Jo vairāk skolēni lasīs, jo labākus rezultātus sasniegs mācībās, jo lasīšana ir paņēmiens kā iegūt informāciju.

2.2. Skolas un ģimenes sadarbības iespējas skolēnu lasīšanas paradumu veidošanā

Eksperti atzīst, ka kopīga grāmatu lasīšana ģimenē ir lieliska iespēja ne tikai kvalitatīvi pavadīt laiku kopā, bet arī veicināt sava bērna attīstību. Tas palielina varbūtību, ka nākotnē bērns

pats interesēsies par literatūru un aizrausies ar lasīšanu. Lasīšana ir lielisks smadzeņu treniņš, kas palielinās bērna vārdu krājumu un uzlabos komunikācijas prasmes.

Bakalaura darba autore uzskata, ka kopīga lasīšana noteikti satuvinās bērnus ar vecākiem, bērni apgūs dažādas dzīves situācijas un jaunu pieredzi, palīdzēs iepazīt un izrunāt dažādas situācijas un meklēt to risinājumus, raisīs bērnā zinātkāri un uzlabos klausīšanās prasmes. Bērni ir ļoti dažādi. Viens ir patstāvīgs un apzinīgs, bet citam bez vecāku iesaistes diez kas labs nesanāks ar mācīšanos. Katra vecāka sapnis ir, lai tieši viņa bērns ir vislabākais, visgudrākais, visveiksmīgākais un visspējīgākais. Ne vienmēr labākais veids kā izaudzināt veiksmīgu bērnu ir iegādāties kaudzēm grāmatu, bet tieši vecāku kopā ar bērnu un grāmatām pavadītais laiks.

Vecāki par savu bērnu nes atbildību jau no bērna piedzimšanas brīža. Izglītības sistēmas uzdevums ir iemācīt bērnu lasīt, bet tā nevar uzņemties atbildību par lasīšanu kā paradumu. Tas ir vecāku pienākums. Ir pētījumi, kas apliecina, ka bērns jau mammas klēpī jūt emocijas, kas saistās ar to, ko viņa lasa un dzird to, ko mamma klausās. Vecāku uzdevums ir noskaidrot un saprast, kas viņu bērnus aizrauj. Svarīgi līdz pat divpadsmit gadiem ir lasīt priekšā bērnam. Uzburot dažādas ainas, bērns ir jāaizrauj un jāieinteresē, tad maz pamazām bērns iemīlēs lasīšanu. Skolotājam, mācot daudz bērnus klasē ir daudz grūtāk atklāt katra bērna intereses. (Lazdiņa, S. 2019. skola2030)

Skolas, skolotāju, vecāku un sabiedrības ziņā ir rādīt piemēru un paskaidrot, ka ir daudz iemeslu, lai pievienotos lasītāju pulkam. Ģimene kalpo kā paraugs un pilda mediatoru pienākumus, kas veido un rāda bērniem lasīšanas paradumus. Ja savlaicīgi neattīsta lasīšanas kompetenci, vēlāk to izdarīt ir daudz grūtāk. Bērniem pirmais socializācijas aģents ir ģimene un tā var ietekmēt dažādus dzīves aspektus. Vecāku paradums mājās lasīt grāmatas rada bērnam pastiprinātu interesi par lasīšanu. Labi, ja mājās ir vieta bērnu literatūrai un ģimene sniedz motivējošu un stimulējošu vidi. Ja bērni atrodas vidē, kur grāmatas klātbūtne ir neatņemama ikdienas daļa, viņi to novērtē un rod interesi mācīties lasīt. (Rokasgrāmata skolotājiem, 2017)

Ģimenes vide ietekmē bērnu. Ja vecāki mājās lasa un mājās ir grāmatas, patāv liela varbūtība, ka bērnu lasīšana interesēs. (Oliver, 1976, lpp.64)

Bērni kas aug izglītotās ģimenēs, veido lasīšanas paradumus un mācības skolā nesagādā grūtības. Ģimenēs, kur saskare ar grāmatu notiek reti, bērniem sākumskolā ir grūtības iemācīties mācīties. Problēma ir tā, ka ģimene bērnus nemotivē un nesniedz viņiem nepieciešamo atbalstu. (Barbosa, 1992, lpp.62)

Ir pierādīts, ka agrīns kontakts ar bērnu grāmatām un no pieaugušajiem saņemtie stimuli paātrina bērna attīstības procesu. Skolai ir jāvairo ģimeņu izpratni par lasītprasmes apgūšanas nepieciešamību, kā rezultātā bērns sasniegs personīgos un izglītības panākumus. Grāmatai ir jābūt nozīmīga vieta katrā ģimenē, lai bērns iemācītos veikt domu apmaiņu, saprastu, iztēlotos un dzīvotu. (Viana, Teixeira, 2002, lpp.24)

Vecāki ir tie, kas pirms skolotāja būtiski ietekmē visus skolēna sasniegumus, īpaši pirmajos sākumskolas gados. Ja sniedz atbalstu mājās, ir iespējams sasniegt labākus rezultātus skolā. Palīdzība un regulārs atbalsts lasītprasmes pilnveides procesā var izpausties ne vienmēr tikai kā pedagoģiska parādība. (Harris, Godall, 2007)

Mūsdienu sabiedrībā valda uzskats, ka skolai un skolotājiem jāveido zinātkārs skolēns. Skolotājam jāiemāca lasīt, rakstīt, rēķināt un sniegt visas nepieciešamās zināšanas bērna pilnvērtīgai dzīvei, bet šis uzskats ir maldīgs. Vecāki ir tie, kuri veido un ieliek zināšanu pamatus sava bērna pilnveidei. Skolotāji pēc tam šīs pamatzināšanas attīsta tālāk. Tāpēc, lai sagatavotu bērnus lasīšanas apguvei sākumskolā, ir ļoti labi, ja viņi ikdienā dzird pareizu valodu un atrodas izglītotā vidē. Bērniņas posmā bērns atrodas vairāk ģimenē, un tikai tad pirmsskolas izglītības iestādē un skolā. (Tūbele, 2008, lpp.25)

Lasīšana kā process nesākas kaut kādā noteiktā vecumposmā. Tas ir darbību kopums, kas nosaka notiektu rīcību, paredzot pozitīvas sekas. Nav zinātniski plaši novērota parādība, ka lasīt iemācās bērni ļoti agri, bet interese par lasīšanu ir jāmodina ļoti agrā bērnībā. Ir novērots fakts, ka vecāki ir tie, kas bērnu ievieš lasīšanas pasaulē un rada par šo procesu prieku. Ja mājās ir daudz grāmatas, paši vecāki lasa, pēta, lasa priekšā un kopā ar bērniem, tad bērna apziņā izveidojas tā kā tradīcija un loģiski uztverama norma. Svarīgākais ir līdz desmit gadu vecumam radīt pozitīvu un labvēlīgu attieksmi pret lasīšanas procesu. Ja bērnībā attieksme pret lasīšanu būs izveidojusies negatīva, tad vēlāk to būs ļoti grūti mainīt. Lasītprasme ir nepieciešama visos mācību priekšmetos un tad skolā veidosies problēmas. Pētījumi ir pierādījuši, ka labāk lasa tie bērni, kuriem mājās ir grāmatas un lasīšanas process ģimenē ir iesakņojies kā tradīcija. (Geske, Ozola, 2007)

DeBary she, Binder un Beall uzsver, ka bērna lasīšanas prasmes sākas ar ģimeni, kurā var izmantot daudz un dažādus resursus un darbības, kas tieši ir saistītas ar lasīšanu. Svarīgi ir bērnam piedāvāt iespēju iepazīties ar dažādiem lasīšanas materiāliem. Bērns var novērot kā lasa pārējie ģimenes locekļi un iesaistīties lasīšanas aktivitātēs. Tātad ģimene ir viens no svarīgākajiem sākuma posmiem lasītprasmes attīstībā. (Binder, Beall, DeBary she, 2000, lpp.119-120)

M.Vilašs- Boas uzskata, ka pastāv trīs konteksti, kas palīdz lasītprasmju veidošanās procesā un to veicina:

1. *Fiziskais klimats* – veicina bērnu iepazīšanos ar rakstu valodu. Uzraksti ir sastopami uz pārtikas produktu iepakojumiem, apģērba, spēlēm un citur. Tā ir pirmā ģimenes sniegtā ikdienas lasītprasmes pieredze.
2. *Starppersonu klimats* – ietver jebkuru bērna mijiedarbību ar ģimenei piederošajiem cilvēkiem. Svarīgas ir kopējās ikdienas aktivitātes, kas ietver lasīšanu (TV programma, rēķini vai iepirkuma saraksts)
3. *Emocionālais klimats* – tas pastāv motivētās ģimenēs un ir sastopams sarunu un pasākumu laikā, kad notiek rakstīšana un lasīšana. (Villas-Boas, 2002)

Šie ieteikumi ir bijuši noderīgi daudziem vecākiem, lai uzlabotu bērnu lasītprasmi:

- Rādiet labu paraugu un paši lasiet bērnam priekšā;
- Nodrošiniet daudzveidīgu lasīšanas materiālu atbilstoši bērna interesēm;
- Veiciniet darbības, kurām nepieciešama lasīšana (receptes, produktu un apdzīvotu vietu nosaukumi, instrukcijas spēlēm u.c.);
- Nosakiet lasīšanas laiku, kaut vai 10 minūtes dienā;
- Rakstiet piezīmes un mājās veicamos uzdevumus bērnam;
- Rosiniet rakstīt bērniem atbildes Jums;
- Palūdzat, lai atnes no bibliotēkas kādu grāmatu un pēc tam palasa priekšā saviem ģimenes locekļiem;
- Reizi nedēļā nosakiet, kurā TV pārraides laikā skatīsieties un lasīsiet grāmatas;
- Atbalstiet savu bērnu visos lasīšanas pasākumos. (The reading Rockets, 2011)

Bakalaura darba autorei būtiski likās, ka lasītprasmes attīstībai svarīga loma ir ne tikai skolai un skolotājam, bet arī vecākiem un ģimenei, jo ģimene var būt bērnam kā paraugs lasīšanas sekmēšanai un viņi var veidot bērnos lasītprieku un motivāciju. Ģimenē bērns apgūst savus pirmos vārdus un runātprasme ir ļoti cieši saistīta ar lasītprasmi. Bez pieaugušā uzmundrinājuma bērns var apjukt, jo viņš visu redz, dzird un izdzīvo, bet neprot pats šo pieredzi izmantot jaunas informācijas iegūšanai. Uzskatu, ka arī sarunām ģimenes lokā ir nenovērtējama nozīme.

Vecākiem kopā ar bērniem vajadzētu regulāri apmeklēt bibliotēkas un grāmatnīcas. Mazais cilvēks ir jārādina pie grāmatām, jo tikai iepazīstot šo pasauli viņš atklās tā burvību. Vecākiem

pērkot grāmatas, tas ir ieguldījums savā bērņā, nevis jāuztver kā lieks izdevums. Par to vajadzētu pastiprināti skolotājam runāt ar vecākiem.

Vecāku apzināta un regulāra iesaistīšanās bērņa skolas dzīvē ir ļoti būtiska. Svarīgi ir nostiprināt saikni starp ģimeni un skolu. Skolai ir jāpieņem atbilstoša pozīcija, lai veicinātu vecāku līdzdalību un piesaistītu uzmanību. Jāmeklē veidi kā kopīgi sadarboties un organizēt skolas pasākumus vai bibliotēkas aktivitātes. Skolai jānovērtē ģimeņu prasmes un jāveic konkrēta apmācība, lai veiksmīgi sadarbotos. Ģimenei ir jārāda labs paraugs!

2.3. Informācijas tehnoloģiju ietekme uz bērņu lasītprasmi

Šodienas skolēnu attīstība notiek pasaulē, kur tehnoloģijas ir kļuvušas par neatņemamu dzīves sastāvdaļu. Literatūrā ir sastopami dažādi uzskati par mūsdienu tehnoloģiju ietekmi uz lasītprasmes veidošanu bērņiem. Pastāv dažādi viedokļi, gan tāds, ka digitālās ierīces kavē lasītprasmes attīstību, līdz atziņai, ka IT (turpmāk tekstā – informāciju tehnoloģijas) ir kā papildus līdzeklis, lai daudzveidotu metodes un veicinātu interesi par rakstīto tekstu.

Bakalaura darba autore uzskata, ka mūsdienās skolēns var būt grāmatu lasītājs un arī tehnoloģiju piekritējs. Viens otru var veiksmīgi papildināt. Tehnoloģiju piedāvātie risinājumi nojauks fiziskās robežas un bērņi ar prieku var iemācīties interneta piedāvātās iespējas izmantot jēgpilni. Bērņam ir jārada izpratne par drošu un saprātīgu tehnoloģiju izmantošanu. Pieaugušajiem ir jāpievērš uzmanība tam, ka bērņš izmanto un atver drošus interneta avotus un jāseko bērņa pavadītajam laikam digitālajā pasaulē. Viennozīmīgi mūsdienu „digitālie” bērņi ir zinātkāri, sociāli atvērti, orientēti uz sasniegumiem, inovācijām un tieksmi pašattīstīties. Izmaiņas skolēnu uztverē un domāšanas veidā skolotājiem liek meklēt līdzekļus, lai uzturētu skolēnos interesi un veicinātu mācīšanās prasmju attīstību.

Skolēnu interese par IT bieži tiek uztverta kā drauds lasīšanas paradumiem, bet jaunās paaudzes interesi par jaunajām tehnoloģijām nedrīkst ignorēt. Organizējot pedagoģisko procesu, jāapzinās priekšrocības, ko sniedz mūsdienu tehnoloģijas:

- uzdevumus var pielāgot katra skolēna individuālajām spējām un interesēm;
- uzdevumi ir mūsdienīgi un interaktīvi;
- uzdevumi sekmē kompetenču un pašregulācijas attīstību;
- IT tehnoloģijas sniedz globālu informāciju un ir iespēja sazināties ar visu pasauli;
- motivē mācīties interesanti;
- sekmē starppriekšmetu pieejas realizāciju.

Zenta Anspoka atzīst, ka speciāli sagatavotie digitālie mācību līdzekļi palīdz mācību procesā. Interaktīvie materiāli ir veidoti tā, ka skolā skolēns darbojas patstāvīgi ar planšeti iekrājot, savienojot, rakstot, grupējot, un darbošanās process bērnam rada prieku.

Informācijas tehnoloģiju laikmetā lasītprasmes attīstībā liela loma ir prasmei pielietot IT tehnoloģijas. Kādā Zviedrijā veiktā pētījumā, teksta lasīšanai un rakstīšanai skolēniem ļāva izmantot planštdatorus. Šī pētījuma rezultāti apliecina to, ka skolēniem ir ievērojami uzlabojumi rakstītprasmes un lasītprasmes attīstībā.

Plānojot darbu, kad tiks izmantos IT tehnoloģijas, pedagogam jābūt gatavam izvirzīt konkrētu mācību mērķi, apzināt skolēnu esošo pieredzi, izvēlēties interneta resursus, piedāvāt aktivitātes kas veido jaunu pieredzi, sadarboties, paredzot rezultātu un izstrādāt atbilstošas novērtēšanas stratēģijas. Pretējā gadījumā IT izmantošana var pārvērsties izklaidē. (Lasītmācīšana viegli un ar prieku, 2017, lpp.15-21)

Bakalaura darba autore ir novērojusi, ka mūsdienās skolēni daudz lieto sociālos tīklus. Šā brīža situācija valstī, kad notiek attālinātās mācības, tas pamudina bērnus ātrāk apgūt viedierīču izmantošanas iespējas un bērni jau no 1.klases lieto e-vidi. Interaktīvie mācību materiāli ir aizraujoši un mācīšanos bērniem padara interesantu, rosina radoši domāt, analizēt un apjēgt informāciju, salīdzināt un pielietot praksē.

Empīriskā pētījuma dati liecina, ka 24,7% skolēni pie datota ikdienā pavada 3 stundas. Interneta vietnes bērniem sniedz atbildes uz visiem jautājumiem, pieaugušajiem viņi ir jānāca atlasīt informāciju un paņemt sev noderīgāko. Domāju, ka svarīgi tomēr vecākiem ir ierobežot laika pavadīšanu virtuālajā pasaulē bērniem.

Interneta pasaule digitālā veidā bērniem piedāvā skaistas animācijas filmas, klausāmgrāmatas, pasakas, spēles, metodiskos materiālus un uzdevumus, ko var veiksmīgi izmantot mācību procesa laikā. Situācijas attīstība pasaulē ir strauja un laikam ir jāiet līdzī, uzskata darba autore. Un vecāki vienmēr būs tie, kas ar savu paraugu mācīs savus bērnus. Ja vecāki laiku pavadīs virtuālajā pasaulē pie datora ekrāna, bet bērnus aicinās lasīt, tad tas neiedarbosies. Viņi nevelēsies, jo krāsainā datorpasaule ir daudz vilinošāka.

Bakalaura darba autore skolā daudz izmanto interaktīvos mācību materiālus no skola2030; soma.lv; lielvārds.lv; pasakas.nn.lv un citus, jo esmu novērojusi, ka tā skolēni daudz labāk apgūst jauno vielu un viņiem ir interesants un dažāds mācību process. Empīriskā pētījuma laikā bakalaura darba autore ir izveidojusi sarakstu ar noderīgām interneta tīmekļa vietnēm, kas palīdzēs sākumskolas skolēniem pilnveidot lasītprasmi.

2.4. Kritēriji skolēna lasītprasmes novērtēšanai sākumskolā

Jaunākajā skolas vecumposmā lasītprasme veiksmīgi attīstās pa soļiem. Sākumā skolēnos ir jārada interese un tikai pēc tam skolēns apzināsies vajadzību apgūt jaunās zināšanas. Pēc intereses rašanās seko motivācija un mērķis. Jaunāko klašu skolēniem ir jāsaprot, ka lasītprasme ir nepieciešama un skolotājam maksimāli ir jācenšas palīdzēt, lai skolēns kļūtu par pieredzējušu lasītāju, kurš lasot tekstu skaidri zina lasīšanas nolūku. Lasīšana noder noteiktu uzdevumu īstenošanai:

- apgūt jaunu informāciju;
- iegūt konkrētu informāciju;
- atrast atbildes uz jautājumiem;
- sagatavot stāstījumu;
- atrisināt krustvārdu mīklu;
- salīdzināt savu pieredzi ar tekstā izlasīto;
- pilnveidot lasīšanas tehniku;
- strukturēt tekstā pausto informāciju tabulā vai attēlā;
- bagātināt vārdu krājumu un emocionālo pieredzi;
- kavēt savu brīvo laiku. (Anspoka, 2008, lpp.210)

Ne visi 1.klases skolēni prot tekoši lasīt. Katram lasītprasmes līmenis ir attīstījies savādāk un tas ir jāvēro un jāvērtē. Ar skolotāja palīdzību skolēnam ir jāprot saskatīt savas lasīšanas rezultātu un jāsecina, vai lasīšanas temps ir atbilstoši attīstījies, jo lasītprasme nebeidzas vien ar to, ka skolēns prot lasīt. Lasītprasmes attīstībai ir jābūt progresējošai, jo jaunākajā skolas vecumā skolēni veiksmīgi uzņem jaunās prasmes. Skolēna uztvere ir cieši saistīta ar praktisko darbošanos un skolotājam ir jāpiedāvā vecumam atbilstoša literatūra. (Kruleckis, 1998, lpp.54)

2014.gada VISC izstrādātie metodiskie ieteikumi „Vienota runas un rakstu sistēma pamatizglītības 1.-4.klasē” izstrādāti, lai aktualizētu vienotu pieeju skolēnu latviešu valodas prasmju vērtēšanai. Latviešu valodas apgūvē izmanto visus valoddarbības veidus – lasīšanu, runāšanu, klausīšanos un rakstīšanu. Lasīšanas ātruma pārbaude domāta tikai skolēna attīstības dinamikas noteikšanai. Psiholingvisti iesaka šādus optimālos lasīšanas ātruma kvalitātes rādītājus:

- 1.klasē 45-60 vārdi minūtē,
- 2.klasē 60-80 vārdi minūtē,

- 3.klasē 80-90 vārdi minūtē,
- 4.klasē 100-120 vārdi minūtē. (Helviga u.c. VISC, 2014., lpp.6)

O.Ļesterovs Latviešu valodas mācīšanas metodikā 1.-3.klasei nosaka nedaudz savādāku lasīšanas ātrumu:

- 1.klasē 50 vārdi minūtē,
- 2.klasē 70 vārdi minūtē,
- 3.klasē 90-100 vārdi minūtē. (Ļesterovs, 1979, lpp.67)

Tā kā latviešu valoda 1.-3.klasē ir mācību priekšmets, kurā sintezējas gan literatūras lasīšana, gan valodas mācības saturs, tad arī diagnosticējot skolēnu pieredzi, svarīgi ir pārliecināties par skolēna prasmi klausoties uztvert informāciju un rīkoties atbilstoši klausīšanās nolūkam, gan apzināti lasīt un strādāt ar tekstu, gan pārliecināties par to, kā skolēns ir apguvis valodas likumsakarības, lai spētu pareizi runāt un rakstīt kā norakstu iepriekš dzirdētu un paša veidotu tekstu. (Zdanovska, 2013., lpp.1)

Vislielākā vērtība ir jāvelta apzinātas lasītprasmes attīstībai. Svarīgākais priekšnosacījums ir sensorās pieredzes bagātība, jo tekstizpratne ir saistīta ar tā jēgas atklāšanu, jāveic dažādas domāšanas operācijas. Lasot tekstu veidojas loģiska saikne starp informācijas vienībām, saistot tās ar savu pieredzi. Ja skolēns apinās vārdu nozīmes, tad viņš apjēdz informāciju un prot to izmantot. Lai veicinātu apzinātu lasītprasmi, ir svarīga:

- skolēna gatavība teksta uztverei;
- lasīšanas mērķa skaidrība;
- apgūta prasme strādāt ar tekstu atbilstoši dotajam uzdevumam;
- pastāv atgriezeniskā saikne, kas ļauj pārliecināties par sava darba kvalitāti.

Diagnosticējot lasītprasmi, jāņem vērā:

- lasīšanas tehnika – veids, temps un pareizība;
- lasīšanas apzinātība – teksta satura un galvenās domas izpratne;
- prasme strādāt ar tekstu – noteikt galveno domu un raksturot darbojošās personas;
- prasme orientēties grāmatas tekstā;
- lasīšanas izteiksmīgums – intonācija, mīmikas un žestu ievērošana, paužot savu attieksmi pret lasīto. (Zdanovska, 2013., lpp.7)

Pēc 27.11.2018. Ministru kabineta noteikumiem Nr.747, beidzot 3.klasi skolēns:

1. Skaidri un ar izpratni lasa mācībām un savām interesēm atbilstošu tekstu. Atbild uz jautājumiem un pats uzdod jautājumus.

2. Iesaistās saziņā par dzirdēto, lasīto vai novēroto, sasaistot to ar personisko pieredzi. Ievēro saziņas tematu un dalībniekus.
3. Pamana un nosauc literāro tēlu emocijas tekstā.
4. Atrod informāciju tekstā, tabulās, shēmās, diagrammās un domu kartēs. Vērtē un salīdzina to.
5. Stāsta par lasīta teksta notikumiem. Īsi raksturo personas, sasaistot stāstījumu ar personīgo pieredzi.
6. Pirms teksta veidošanas, izplāno tā saturu, strukturē domas un idejas grafiskos attēlos. (Ministru kabineta noteikumi Nr.747., 2018.)

Lai uzlabotu lasītprasmi, ir jāpilnveido visi lasīšanas kvalitātes rādītāji – pareizība, izpratne, ātrums un izteiksmīgums. Ieteicams izmantot dažādas lasīšanas stratēģijas – pārskatīšanu, caurskatīšanu vai detalizētu lasīšanu. Tās izmanto atbilstoši skolēnu iepriekšējai pieredzei un spējām.

Pārskatīšana ir teksta ātra lasīšana, lai gūtu vispārēju priekšstatu par lasāmo tekstu. Caurskatīšana ir ātra teksta lasīšana, ar mērķi atrast konkrētu informāciju – datumu vai vārdu. Detalizēta lasīšana ir teksta lēna, rūpīga lasīšana un skolēns tiek rosināts koncentrēties teksta lasīšanai ar izpratni. Lasītprasmes pilnveidošanai ieteicams ir piedāvāt dažādus lasīšanas veidus:

- ✓ lasīšana skaļi, pusbalsī vai klusi;
- ✓ izlases lasīšana;
- ✓ lasīšana lomās;
- ✓ lasīšana korī;
- ✓ kombinētā lasīšana. (Helviga u.c. VISC, 2014., lpp.7)

Ā.Ptičkina par lasīšanas mācību mērķi ir izvirzījusi iespēju audzināt zinošu un prasmīgu lasītāju, kurš tiecas pēc grāmatām un tas viņu aizrauj. Mērķis sevī ietver lasīšanas tehnikas attīstīšanu, izpratni par lasīto, emocionālās pieredzes bagātināšanu, izveidot prasmi mācīties un izkopt skolēnu gribas īpašības. Šīs aktivitātes skar skolēna prātu, gribu un jūtas. Ir nepieciešams veidot specifiskas skolēnu prasmes, kas raksturīgas lasīšanai un vispārējās mācību prasmes, kā piemēram, spēja pilnvērtīgi uztvert informāciju, domās to pārstrādāt, izprast būtiskāko vai vajadzīgāko no visa informācijas apjoma. (Ptičkina, 1999., lpp.6-7)

Izpratne par lasītprasmi laika gaitā ir mainījusies. Mūsdienās Eiropā nepietiek ar to, ka bērns prot tehniski tekstu izlasīt, bet jābūt izpratnei par tekstā notiekošo un kritiskai informācijas apstrādei, tas nozīmē, ka lasītājs spēj novērtēt izlasītā ticamību un nozīmīgumu. Svarīgi, vai lasītājs

saprot informāciju un tēla noskaņu kopumā, vai prot apstrādāt šo informāciju un sasaistīt ar savu pieredzi un vērtējumu. Tā ir teksta interpretēšana, kurā parādās lasītāja kritiskā un analītiskā attieksme. (Lazdiņa, S. 2019. skola2030)

Pētījumi liecina, ka svarīgs lasītprasmes mācīšanas elements ir skolotāja vērtējums. Visās vadlīnijās skolotājiem ir noteikti mērķi, kas palīdz darba plānošanā. Svarīgi ir veidot vērtēšanas skalas, kas palīdz pārraudzīt skolēnu izaugsmi un novērtēt skolēnu attīstību. Bakalaura darba autore ir novērojusi praksē, ka sākumskolas skolēniem svarīgs ir vērtējums. Ikdienā izmantoju formatīvo vērtējumu % un pēc katras lielās tēmas apguves pārbaudes darbu vērtē ar sumatīvo vērtējumu STAP. (skola2030)

Katrā dzīves posmā cilvēkam ir jāapgūst kādas jaunas zināšanas un jānostiprina esošās prasmes. Svarīgākais lasītprasmes apguves posms ir sākumskola, jo tad sākas apzinīgs ceļš lasītprasmes attīstībā. Valodas prasme ir viena no svarīgākajām pamatprasmēm, kuru skolēns izmanto sadzīvē, mācību procesā un pašizpaušmē. Latviešu valoda skolā ir gan mācību priekšmets, gan arī līdzeklis citu mācību priekšmetu satura apguvei.

3. Empīriskais pētījums par lasītprasmes veicināšanas iespējām darbā ar sākumskolas skolēniem

3.1. Pētījuma metožu un plāna raksturojums

Saistībā ar izvēlēto darba mērķi: teorētiski pētīt un empīriski pamatot, ka veiksmīgi izmantojot dažādus metodiskos paņēmienus, sākumskolas vecuma bērniem var uzlabot lasītprasmes rādītājus. Noskaidrot pedagogu viedokli par lasītprasmes sekmēšanu skolā, skolēnu interesi par lasīšanas procesu un vecāku līdzdalību lasītprasmes uzlabošanā.

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt teorētiskās atziņas pedagogiskajā literatūrā par sākumskolas skolēnu lasītprasmes metodiku un tās apguves procesu.
2. Veikt empīrisko pētījumu par sākumskolas skolēnu lasītprasmes apguvi praksē un apkopot iegūtos rezultātus.
3. Atbilstoši darba tematikai un gūtajām atziņām, izveidot sarakstu ar noderīgām interneta vietņu adresēm, sniegt ieteikumus un rekomendācijas sākumskolas skolotājām un skolēnu vecākiem.

Darba autore izvirzīja hipotēzi: skolēnu lasītprasme uzlabosies, ja pedagogs lasītprasmes apguves procesa laikā piedāvās uzdevumus, kas palīdz uzturēt skolēnu interesi un vajadzību pēc pašattīstības.

Hipotētiskā pieņēmuma pārbaudīšanai tika izmantotas vairākas metodes. Teorētiskā – pedagogiskās un psiholoģiskās literatūras analīze. Balstoties uz teorētisko daļu, darba autore izvēlējās veikt empīrisku pētījumu, kurā veikt pedagogisku novērojumu, kā uzlabojas skolēnu lasītprasme, ja mācību gada laikā skolā piedāvā uzdevumus, kas palīdz sekmēt skolēnu lasītprasmi, radot interesi un vajadzību pēc pašattīstības.

Darba autore izmantoja interneta un tiešās intervijas metodi, lai iegūtu informāciju ar anketas palīdzību, kur izmantoju atvērtos un slēgtos jautājumus. Tiešās intervijas veidu izmanto, lai noskaidrotu skolēnu viedokli. Intervija ietilpst kvalitatīvajā pētījuma stratēģijā. Tā ir primāro datu vākšanas un apsekošanas metode (Pētniecības terminu vārdnīca, 2020) Tiešās aptaujas priekšrocība ir iespēja ātri saņemt atbildes un komentārus par jautājumiem. Tiešās aptaujas raksturo personīgs kontakts ar respondentu. Intervijas laikā var novērot reakciju, mīmiku, ķermeņa valodu. Tiešā intervija klātienē ir visefektīvākā.

Interneta aptauju darba autore izmantoja, aptaujājot sākumskolas skolotājas un skolēnu vecākus. Aptaujas priekšrocība ir ērta respondentiem, jo var sniegt atbildes sev ērtā un izdevīgā laikā. Interneta aptaujas nodrošina atklātāku atbilžu sniegšanu un izslēdz iespējamo intervētāja ietekmi uz respondenta atbildēm. Pētījuma veicējam ir ērti apkopot datus, lai aprakstītu darba pētījuma statistiku.

Pētījuma gaitā tika veikta izmēģinājumdarbība, analizējot skolēnu lasītprasmes rādītājus pus gada griezumā. Pedagoģiskā darbība definēta kā skolotāja mērķtiecīgi plānota un virzīta mācīšanās procesa īstenošana, kas ietver sevī vērtīborientāciju un konkrētu, iepriekš izvirzītu mācību mērķu sasniegšanu. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, lpp.42)

Pētījuma noslēgumā tika veikta iegūto datu apkopošana un analīze. Tā ir pētniecības metode, kuras pamatā ir domāšanas procesi. Pētījumā iegūtie rezultāti tiek strukturēti, pētīti un salīdzināti. Analizējot tiek konstatēts līdzīgais un atšķirīgais, kā arī izzināti iegūto rezultātu cēloņi. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, lpp.16)

Pētnieciskā darba nobeigumā tika veikti secinājumi – atzinumi vai spriedumi, ko iegūst, analizējot parādības, vai kādus konkrētus pētnieciskos rezultātus. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000, lpp.155)

Pētot sākumskolas vecuma skolēnu lasītprasmi, mērķauditorija ir lauku teritorija novada trīs pamatskolu 1-3.klases. Pētījuma laikā tiek veikta individuāla skolēnu un viņu vecāku anketēšana. Skolotāju aptaujā piedalījās sākumskolas skolotāji no 8 novada x skolām.

Darba autore sākumskolā strādā trešo gadu un ir novērojusi, ka uzsākot skolas gaitas 1.klasē skolēnu lasītprasmes līmenis ir ļoti dažāds. Daļa skolēni var ar izpratni izlasīt tekstus un visu uzdevumu nosacījumus, bet daži ar grūtībām un ļoti lēni lasa pa zīlbēm.

Sākot no 2020.gada rudens, ņemot vērā epidemioloģisko situāciju valstī un pašvaldībā, skolēni lielu daļu mācību laika strādāja mājās, jo notika attālinātās mācības. Tas jūtami pasliktināja skolēnu prasmes, jo darba autore novēroja, ka daļa vecāku bija veikuši skolas darbus bērnu vietā – lasījuši priekšā uzdevumu noteikumus vai tekstus. Tas noteikti nebija veicinājis skolēnu lasītprasmes attīstību.

Aptaujas rezultātu analīze ir iekļauta šī darba 3.2. apakšnodaļā. Anketas paraugus skat. no 1- 3 pielikumā.

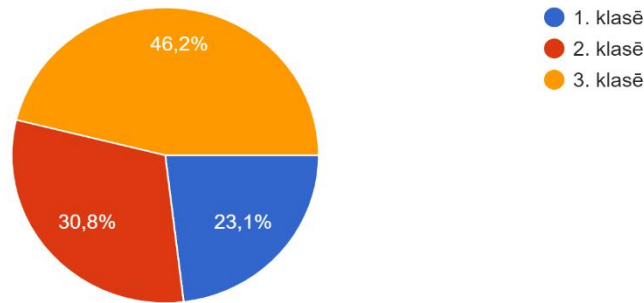
3.2. Pētījuma rezultātu analīze

Skolēnu intervija - Tiešajā intervijā piedalījās 26 sākumskolas skolēni.

1.attēls

1.Kurā klasē Tu mācies?

26 atbildes

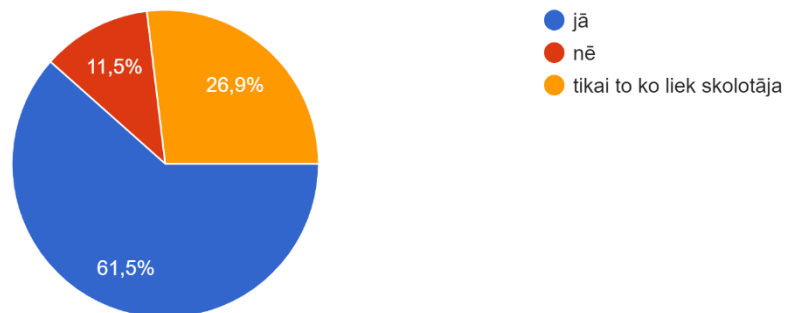

Aptauju veica seši 1.klases skolēni (23,1%), astoņi 2.klases skolēni (30,8%) un divpadsmit 3.klases skolēni (46,2%), kuri mācās 29% A skolā, 33% Pu skolā un 39% Po skolās. No aptaujātajiem skolēniem 46,2% ir zēni (12) un 53,8% meitenes (14). Iepriecina tas, ka 88,5% (23) no aptaujātajiem skolēniem atzina, ka patīk iet uz skolu, bet 11,5% (3) tomēr nevēlas skolu apmeklēt.

2.attēls

5.Tu mājās lasi grāmatas?

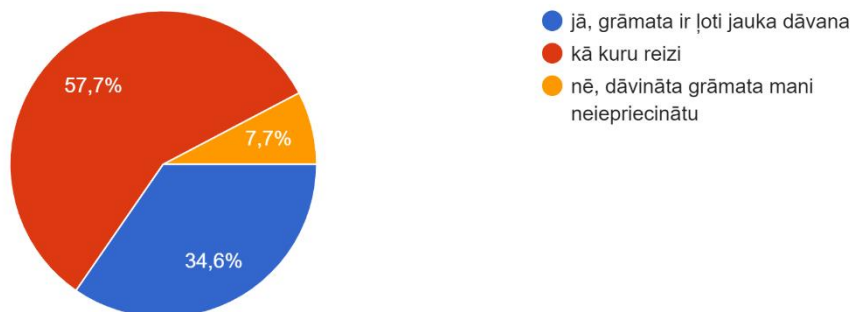
26 atbildes

Labi, ka 61,5% (16) no skolēniem mājās lasa grāmatas, bet noskaidrojās, ka 26,9% (7) skolēnu lasa tikai to ko uzdod skolotāja un 11,5% (3) apgalvo, ka mājās nelasa.

6.Tu būtu priecīgs, ja Tev uzdāvinātu grāmatu?

26 atbildes

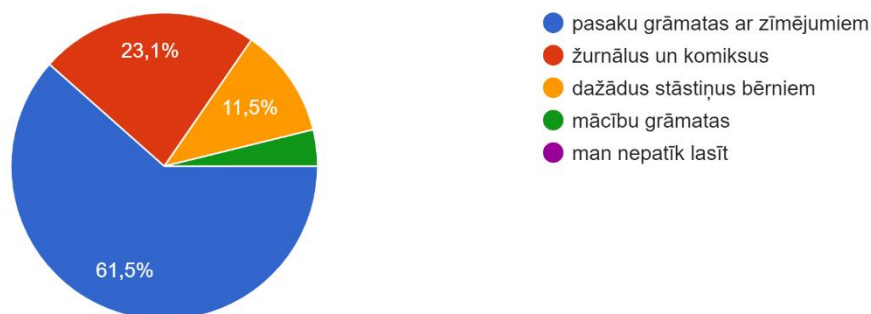

Uzdodot 6.jautājumu, vēlējos noskaidrot, cik vērtīga bērniem šķiet grāmata. Iepriecina, ka 34,6% (9) no bērniem iepriecinātu dāvinātā grāmata, jo novērtētu to, 57,7% (15) atbild, ka kā kuru reizi, bet 7,7% (2) bērniem grāmata nesagādātu prieku.

7.jautājums „Vai Tev patīk lasīt?” 65,4% (17) skolēni atbild, ka dažreiz, 26,9% (7) atbild, ka jā, bet divi 7,7%, ka nepatīk.

8.Kādas grāmatas Tu lasītu labāk?

26 atbildes

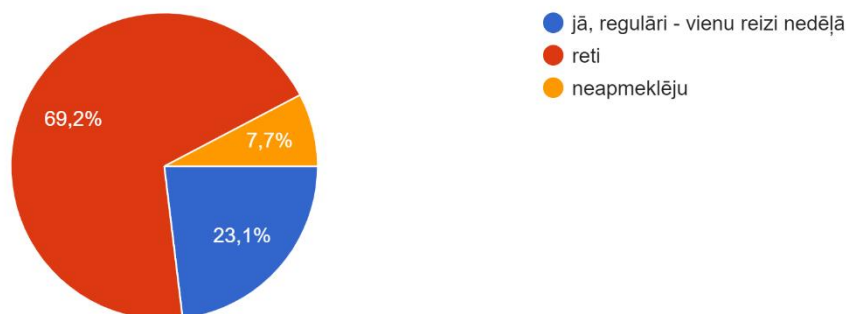
Dažādas ir intereses, jo 61,5% (16) skolēni labprātāk izvēlētos pasaku grāmatas, 23,1% (6) skolēni žurnālus un komiksus, 11,5% (3) dažādus stāstīņus bērniem, bet 3,8% (1) lasa mācību grāmatā piedāvātos stāstus.

Uzdodot 8.jautājumu, vēlējos noskaidrot lasīšanas paradumus ģimenē. Uz jautājumu „Vai Tev vecāki lasa priekšā pasakas?” 50% (13) bērni atzina, ka vecāki lasīja tikai tad, kad viņi bijuši maāki, 26,9% (7) bērniem lasa vecāki, bet 23,1% (6) atbild, ka nelasa vecāki pasakas. Tas liek secināt, ka interese par grāmatu bērnam neveidosies, jo ģimene neveido lasīšanas paradumus.

5.attēls

10.Vai Tu apmeklē bibliotēku?

26 atbildes

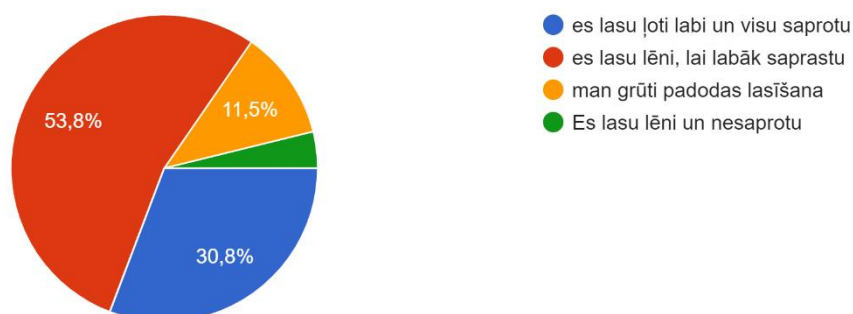
Bibliotēka mazajos pagastos ir kā kultūras centrs, ko bērni varētu pilnvērtīgi izmantot, bet sniegtās atbildes par to neliecina, jo 69,2% (18) skolēni reti viesojas bibliotēkā, 7,7% (2) vispār neapmeklē un tikai 23,1% (6) skolēni ir bibliotēkas klienti regulāri, vismaz vienu reizi nedēļā. Šīs atbildes mani kā pētījuma autori tiešām pārsteidza, jo zinu, ka mūsu novadā tiek ieguldīti lieli līdzekļi, lai katrā mazajā pagasta bibliotēkā būtu bagātīgs grāmatu un bērnu žurnālu klāsts. Arī no valsts tiek piešķirti līdzekļi proporcionāli iedzīvotāju skaitam. A pagastā 2021.gadā ir iegādātas bērnu grāmatas par 234,- EUR, Po pagastā 185,- EUR un Pu pagastā 191,- EUR. Pēc statistikas datiem pagasta bibliotēkas krātuvē A ir 521 bērnu grāmatas, Po pagastā 478 bērnu grāmatas, bet Pu pagastā 574 bērnu grāmatas. Aptaujājot bibliotekāri, viņa secina, ka bibliotēkas apmeklētāju intereses ir dažādas. Ir skolēni, kas biežāk laiku vēlas pavadīt pie datora, bet daudzi sākumskolas skolēni ar interesi aplūko grāmatu plauktu un paņem līdzī uz mājām izlasīt grāmatu vai žurnālu. Ir novērots, ka sākumskolas skolēni grāmatas izvēlas ar košiem, spožiem vākiem un tādas, kur ir vairāk ilustrācijas. Bibliotekāre bērnu interesi par grāmatu cenšas veidot, organizējot dažādus pasākumus un erudīcijas konkursus.

11.jautājums „Cik bieži Tu lasi paša izvēlētu grāmatu?” 42,3% (11) skolēni atbild, ka lasa gandrīz katru dienu, 23,1% (6) skolēni divas reizes nedēļā, 19,2% (5) divas reizes mēnesī un 15,4% (4) skolēni gandrīz nekad nelasa paši pēc savas iniciatīvas.

6.attēls

12.Kā Tu novērtē savu lasītprasmi?

26 atbildes

Lasītprasmi skolēni novērtē dažādi. 53,8% (14) skolēni atzīst, ka lasa lēni, lai labāk izprastu tekstu, 30,8% (8) skolēni uzskata, ka lasa ļoti labi un visu izlasīto saprot, 11,5% (3) lasīšana sagādā grūtības, 3,8% (1) skolēns lasa lēni un izlasīto neuztver, kas rada bažas par mācību vielas apgūšanu, jo lasītprasmei ir būtiska loma zināšanu iegūšanas procesā.

Uz 13.jautājumu „Kāpēc nepieciešams lasīt?” 73,1% (19) skolēni atbildēja, ka lai vairāk uzzinātu, kļūtu gudrāks un būtu interesantāk dzīvot, bet 26,9% (7) skolēni uzskata, ka jālasa tāpēc, lai skolā varētu izpildīt dotos uzdevumus.

7.attēls

14.Vai Tev mājās ir daudz bērnu grāmatu?

26 atbildes

Aptaujas rezultātā darba autore noskaidroja, ka 34,6% (9) skolēniem mājās ir vairāk par 20 bērnu grāmatām, 26,9% (7) skolēniem ir mājās līdz 20 bērnu grāmatām, 23,1% (6) skolēniem mājās ir dažas bērnu grāmatas bet 15,4% (4) skolēni lasa tikai no bibliotēkas vai skolas paņemtās grāmatas, jo pašiem mājās bērnu grāmatas nav.

Darba autore apkopoja skolēnu atbildes uz 15.jautājumu: „Kas Tev patīk latviešu valodas stundās?” – Man patīk lasīt, minēt mīklas, zīmēt, rakstīt, aktīvas nodarbes, uzdevumus pildīt, klausīties pasakas, uzzināt kaut ko jaunu, spēlēt spēles, skatīties video, interaktīvie uzdevumi, mācīties dzejoļus un tautasdziesmas.

Darba autore apkopoja skolēnu atbildes uz 16.jautājumu: „Kas Tev nepatīk latviešu valodas stundās?” – Man nepatīk rakstīt, lasīt, krāsot, vienveidīgas un garlaicīgas stundas ja ir, grūtie jautājumi, domāt savu tekstu, atstāstīt, lasīt un runāt visas klases priekšā.

Šos jautājumus skolotājām vajadzētu uzdot skolēniem biežāk, lai saprastu kā organizēt savu darbu un piedomāt pie tā, lai skolēniem būtu interesants un dažāds mācību process, jo tikai tā varēs sasniegt labus rezultātus.

Aptaujas dati liecina, ka 76,9% (20) skolēniem ir skolotājas vasaras mēnešos ieteikušas izlasīt kādu grāmatu, bet 23,1% (6) atzīst, ka skolotājas šo izvēli atstājušas pašu bērnu ziņā un nav devušas konkrētus norādījumus.

Sākumskolas skolēnu mīļāko grāmatu klāsts ir ļoti daudzveidīgs un viņi nosauc savas mīļākas grāmatas - „Herbe ar lielo cepuri”, „Enciklopēdijas”, „Brīnumu pasakas mazajiem”, „Ronja laupītājmeita”, „Papīrciems”, „Pija Prjaņika un bandīti”, „Harijs Poters”, „Kapteinis Apakšbiksis”, „Sensacionālā sāga par Lielo Smirduli”, „Komēta nāk”, „Grega dienasgrāmata”, „Omīte Ābele”, „Garā pupa”, „Pifs”, „Lāsītes ceļojums”, „Dambo”, „Zvaigžņu dālderis”.

Izanalizējot sākumskolas skolēnu aptaujas rezultātus, var secināt, ka kopvērtējumā izceļas divi skolēni, kas nelabprāt lasa, nav atraduši interesi par grāmatām, un viņi iespējams arī ir tie, kas vēl nesaprot tekstu.

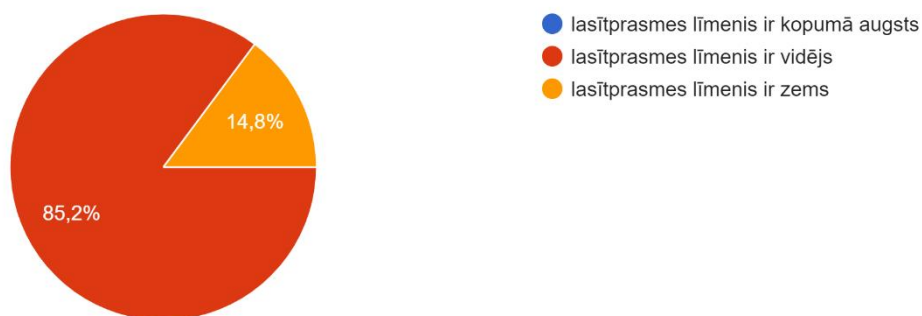
Skolotāju aptauja - Interneta aptaujā piedalījās 27 sākumskolas skolotājas.

Darba autore aptaujāja skolotājas no x novada skolām, kuras strādā ar sākumskolas vecuma bērniem un māca latviešu valodu, sociālās zinības un matemātiku.

8.attēls

3.Kā Jūs vērtējat skolēnu lasītprasmi kopumā?

27 atbildes

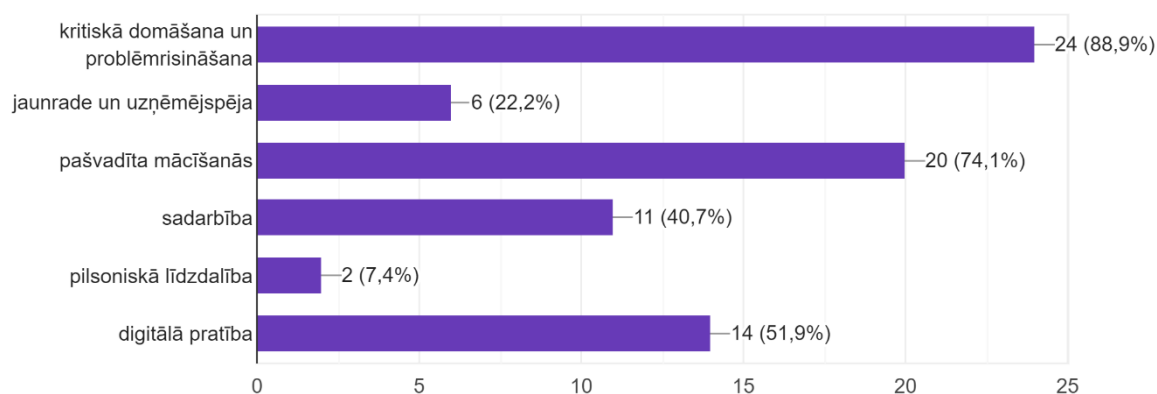

85,2% (23) skolotājas skolēnu lasītprasmes līmeni vērtē kā vidēju. 14,8% (4) skolotājas vērtē kā zemu.

9.attēls

4.Kuras no caurviju prasmēm kompetenču izglītībā sākumskolas skolēniem ir visbūtiskāk apgūt, lai sasniegtu labus mācību rezultātus? (izvēlies 3 būtiskākās prasmes)

27 atbildes

Apkopojot atbildes uz 4.jautājumu, pārsvarā skolotājas uzskata, ka vissvarīgākā prasme, kas skolēniem jāapgūst ir:

88,9% - kritiskā domāšana un problēmrisināšana,

74,1% - pašvadīta mācīšanās,

51,9% - digitālās prasmes,

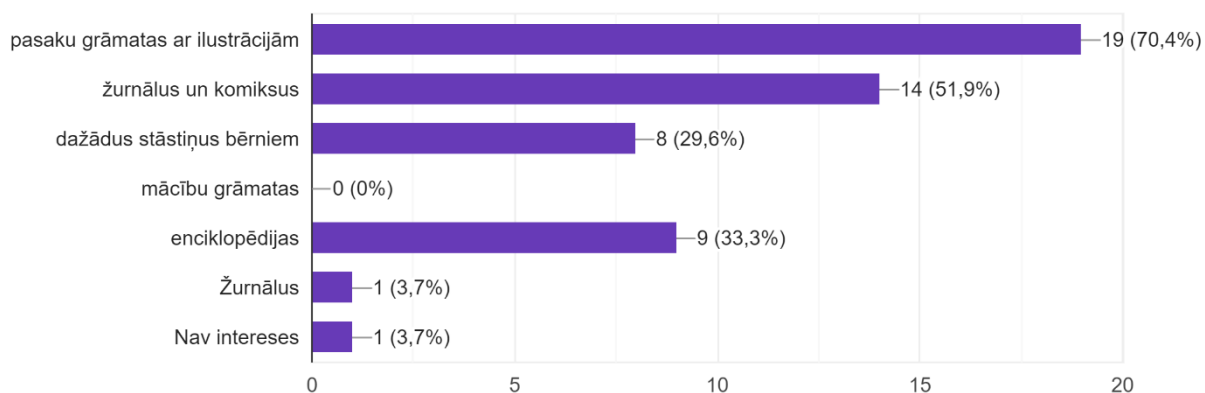
40,7% - sadarbība.

Pēc skolotāju domām mazāk svarīgas prasmes sākumskolas skolēniem ir jaunrade, uzņēmējspēja un pilsoniskā līdzdalība. Rezultāti atspoguļo attālinātā mācību procesa iezīmes, kur ļoti svarīgi bija bērniem pašvadīti mācīties un pielietot IT tehnoloģijas.

10.attēls

5.Kāda ir skolēnu interese par grāmatām un kādas grāmatas labprātāk lasa? (izvēlies divus)

27 atbildes

Aptauju rezultāti liecina, ka skolotāju novērotais sakrīt ar skolēnu viedokli, jo pasaku grāmatas sākumskolā prioritāri ieņem vadošo lomu, jo bērniem tās interesē. Tas nozīmē, ka mācību procesa laikā skolotājiem jāizmanto pasaku grāmatas, bērnu žurnāli un enciklopēdijas.

Skolotāju novērojums par to, vai bērni labprāt apmeklē bibliotēku. Viedokļi un atbildes ir dažādas, bet pārsvarā skolotāju atbild, ka tie skolēni, kuriem lasīšana interesē, apmeklē bibliotēku labprāt, daži pēc skolotāju pamudinājuma vai arī iet tāpēc, lai spēlētu datorspēles, citi vēlas apskatīt jaunākās grāmatas un žurnālus vai arī piedalās pasākumos. Mūsu pagastā bibliotekāre organizē interesantus pasākumus sadarbībā ar skolu.

Bakalaura darba autore noskaidroja skolotāju viedokli par to, kāda ir vecāku loma lasīprasmes veicināšanā. Vairākums skolotāju akcentē, ka vecāku līdzdalība un attieksme ir ļoti dažāda, bet sākumskolas vecumā, kad bērni vēl tikai mācās mācīties, svarīgi ir ģimenei vakarā pus stundu kopā paskatīties grāmatu, palasīt un pārrunāt dienas gaitas, tad arī skolēnam radīsies interese par lasīšanu. Bērni ir vecāku spogulis, bet daudzi vecāki aizbildinās ar aizņemtību

darbos. Citi skolotāji atzīst, ka vecāki visu atbildību un rūpes vēlas uzlikt uz skolas „pleciem”. Arī skolēni ir dažādi, ja bērns ir patstāvīgs un apzinīgs, tad arī pats tiks galā un pilveidos savu lasītprasmi patstāvīgi, bet tiem skolēniem, kuriem lasītprasme sagādā grūtības un nepadodas tik viegli, pēc skolotāju novērotā, arī vairāk laika vēlas pavadīt spēlējot krāsainās datorspēles, nevis lasot grāmatu.

Aptaujas 8.jautājums - „Kas varētu motivēt skolēnus lasīt grāmatas?” Skolotāju atbildes:

- Ir jāpiedāvā interesanta, vecumam atbilstoša lasāmviela ar uzdevumiem;
- Ir jāienīteresē bērns, pirms tam nedaudz pastāstot sižetu un pēc tam sagatavot jautājumus par izlasīto;
- Balvas, punktu vākšana, ekskursijas un pārsteigumi par izlasīto;
- Dažādi konkursi, pasākumi un radošie uzdevumi skolā, kur pirms tam jāiepazīstas ar informāciju izlasot to;
- Grāmatu pēcpusdienas un prezentācijas klasē.

Aptaujas 9.jautājums - „Kādas metodes un paņēmienus izmanto, lai uzlabotu lasītprasmi?”

Skolotāju atbildes:

- Lasīšana pāros, lomās, atstāstīšana, skaļā lasīšana;
- Lasa kopā, bet klusi, katrs savā tempā;
- Iezīmē katru vakaru materiālā „Pulkstenītis” laiku kad sāki lasīt un kad beidzi un tad izrēķini minūtes;
- Sameklē kļūdas tekstā;
- Izlasītā ilustrēšana;
- Klases avīzes un komiksu veidošana;
- Sakārto tekstu pareizā secībā;
- Izlasītās grāmatas prezentācija.

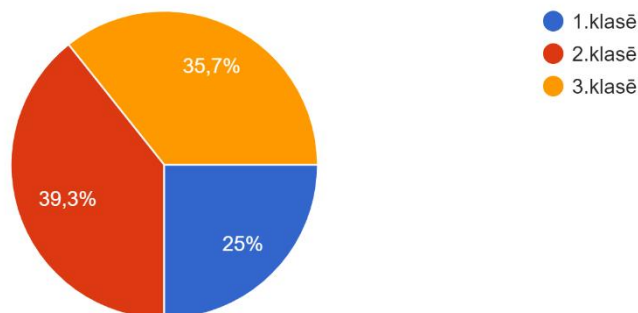
Vecāku aptauja - Vecāku interneta aptaujā piedalījās 28 respondenti

Darba autore aptaujāja vecākus no trīs novada x skolām.

11.attēls

2.Kurā klasē mācās Jūsu bērns?

28 atbildes

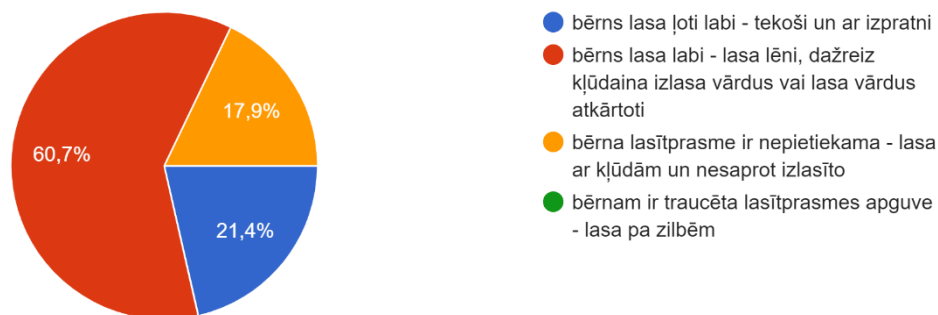

No anketētajiem 7 skolēni mācās 1.klasē, 11 skolēni 2.klasē un 10 skolēni 3.klasē.

12.attēls

3.Kā vērtējat sava bērna lasītprasmi?

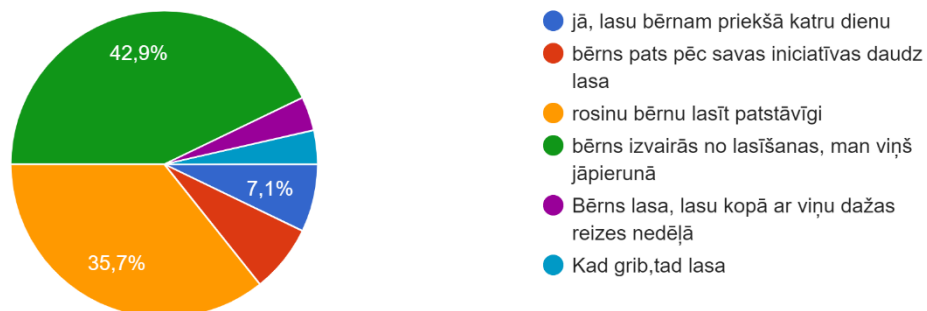
28 atbildes

3.jautājumā noskaidroju vecāku viedokli par sava bērna lasītprasmi. 60,7% (17) vecāki sava bērna lasītprasmi novērtē kā labu, bet lasa lēni un dažreiz kļūdaini, 21,4% (6) vecāki uzskata, ka viņu bērns lasa ļoti labi, bet 17,9% vecāki atzīst, ka bērna lasītprasme ir nepietiekama, lasa ar kļūdām un nesaprot izlasīto.

4.Vai Jūs kopā ar bērnu mājās lasāt grāmatas?

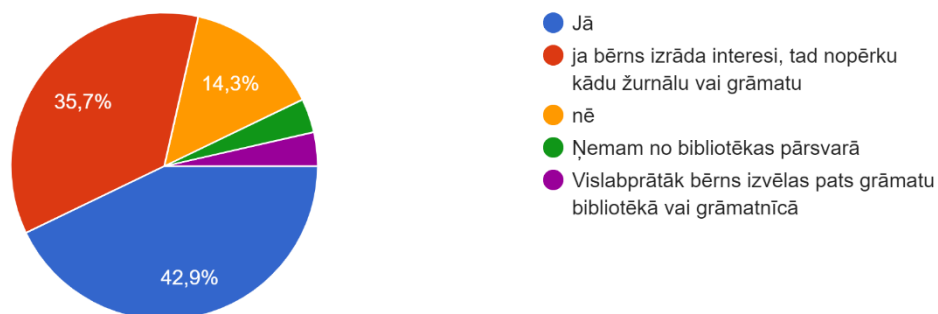
28 atbildes

13.attēlā var vizuāli aplūkot aptaujas rezultātus par to, kādi ieradumi lasītprasmes apgūšanā veidojas ģimenē. Apstiprinās skolotāju teiktais, ka situācija vecāku līdzdalībā ir ļoti dažāda. Ļoti daudz vecāki atbild - 42,9% (12), ka bērns izvairās no lasīšanas un ir jāpierunā. 35,7% (10) ģimenēs vecāki rosina bērnu lasīt patstāvīgi, 7,1% (2) vecāki katru dienu lasa priekšā bērnam, 7,1% (2) vecāki novēro, kad bērni patstāvīgi daudz lasa, 3,6% (1) bērni lasa kad vēlas un 3,6% (1) atzīst, ka bērns lasa pats un arī ģimenē dažas reizes nedēļā ir kopējās lasīšanas reizes.

5.Vai bērna lasītprasmes stimulēšanai Jūs iegādājaties kādus bērnu žurnālus un grāmatas atbilstoši bērna interesēm?

28 atbildes

Iepriecina tas, ka 42,9% (12) vecāki iegādājas bērna interesēm literatūru un 35,7% (10) iegādājas, ja bērns izrāda tādu interesi. Diemžēl 14,3% (4) neiegādājas grāmatas bērniem, bet

iespējams, ka apmeklēs bibliotēku. Vecāki atbildot uz 6.jautājumu 53,6% (15) atzīst, ka bibliotēku kopā neapmeklēs un 28,6% (8) kopā uz bibliotēku dodas pāris reizes mēnesī.

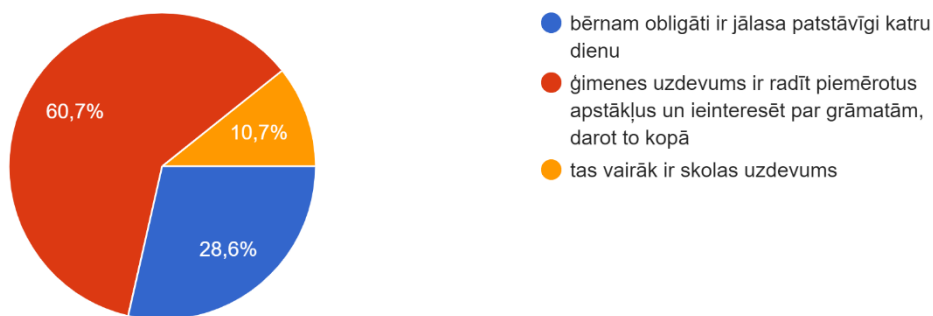
Par literatūras izvēli viedoklis sakrīt, jo arī vecāki ir novērojuši, ka sākumskolas bērni labprātāk izvēlas lasīt pasaku grāmatas 42,9% un enciklopēdijas 35,7%.

8.jautājums vecākiem - „Vai nepieciešama ārpusklasses lasīšana?” Vienprātīgi 92,9% saka, ka jā un 21,4% domā, ka lasīt nepieciešams arī vasaras mēnešos.

15.attēls

10.Kā varētu uzlabot Jūsu bērna lasītprasmi?

28 atbildes

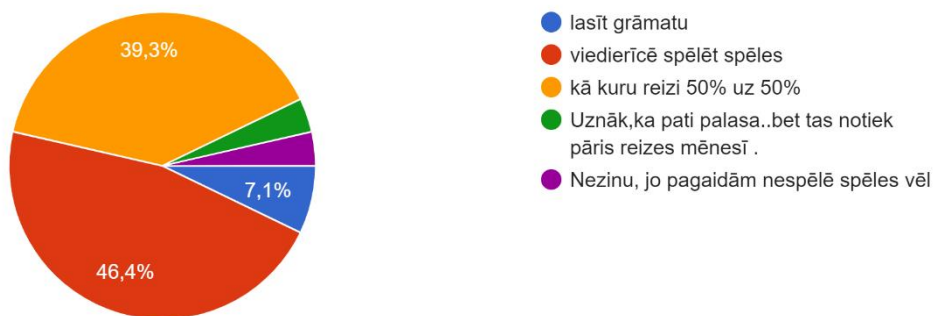

10.jautājumā noskaidroju, ka lielāka daļa vecāku 60,7% (17) uzsver ģimenes lomu lasītprasmes veicināšanā.

16.attēls

11.Ko Jūsu bērns izvēlētos labprātāk?

28 atbildes

46,4% (13) vecāki godīgi atzīst, ka viņu bērns labprātāk izvēlētos datorspēles, bet 39,3% (11) atbild, ka 50/50, kā kuru reizi.

Pētījuma rezultāti ļauj secināt, ka visi bērni lasa grāmatas arī ārpus skolas. Jautājumos par skolēnu lasīšanas paradumiem un pieredzi, var secināt, ka liela loma ir ģimenes tradīcijām un atbalstam.

Lai pārbaudītu bakalaura darbā izvirzīto hipotēzi, ka skolēnu lasītprasme uzlabosies, ja pedagogs lasītprasmes apguves procesa laikā piedāvās uzdevumus, kas palīdz uzturēt skolēnu interesi un vajadzību pēc pašattīstības, darba autore ir veikusi izmēģinājumdarbību, kur 3 mēnešu laikā posmā veica skolēnu lasītprasmes analīzi, novērtējot parsmi pēc četriem kritērijiem – tekstizpratnes, pareizību, ātrumu un izteiksmīgumu.

Darba autore ir pielikumā ievietojusi noderīgu interneta vietņu adresu sarakstu, kas palīdzēs skolotājiem un vecākiem interesantā veidā uzlabot bērniem lasītprasmi.

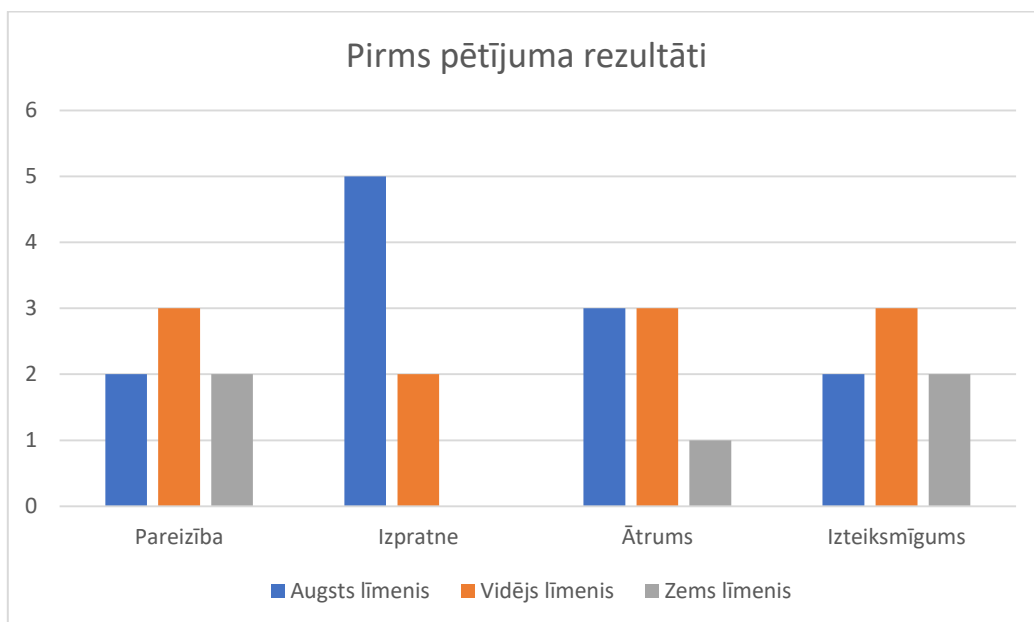
Pēc pētījuma analīzes, darba autore sniegs ieteikumus un rekomendācijas sākumskolas skolotājām un skolēnu vecākiem.

Skolēnu lasītprasmes novērtējums - pedagoģiskā izmēģinājumdarbība

Lai novērtētu skolēnu lasītprasmes attīstību un apstiprinātu izvirzīto hipotēzi, trīs mēnešus pavasarī (februārī, martā un aprīlī) darba autore pastiprināti pievērsa uzmanību skolēnu lasītprasmes sekmēšanai un veica pētījumu, kurā piedalījās septiņi 2.klases skolēni. Darba autore novērtēja skolēnu rezultātus pirms aktivitātēm un pēc.

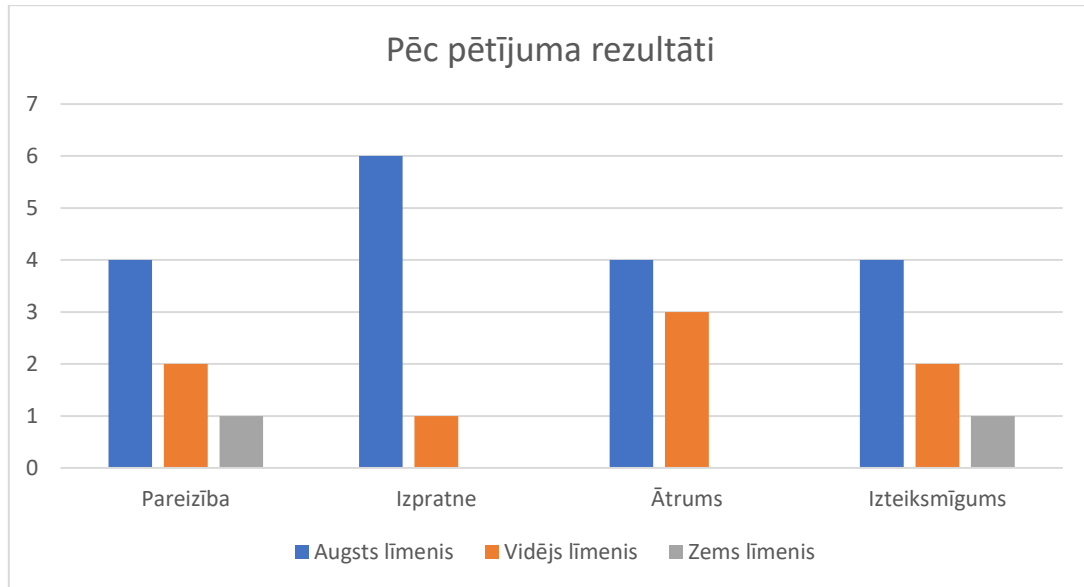
Pirms pētījuma, rezultātus atspoguļoju diagrammā. (skat. 17.attēlu)

17.attēls

Darba autore novērtēja skolēnu rezultātus pēc aktīva 3 mēnešu pedagoģiskā darba pie skolēnu lasītprasmes attīstības un pētījuma rezultātus atspoguļoju diagrammā. (skat. 18.attēlu)

18.attēls

Pētījumā attēlots kopsavilkums pēc četriem izvirzītajiem kritērijiem. Katram kritērijam darba autore izveidoja aprakstu trijos līmeņos – augsts, vidējs un zems, novērtējot ar attiecīgi 3; 2 vai 1 punktu.

2.tabula **Kritēriji lasītprasmes novērtēšanā**

Pareizība	3 punkti	Lasa raiti un precīzi
	2 punkti	Lasa pieļaujot dažas kļūdas
	1 punkts	Lasa kļūdaini
Teksta izpratne	3 punkti	Izprot tekstu, izdara secinājumus
	2 punkti	Tekstu izprot daļēji, daļēji analizē.
	1 punkts	Nav izpratis tekstu. Izlasīto informāciju izmanto nepietiekami, lai atbildētu uz jautājumiem.

Lasīšanas ātrums	3 punkti	Lasa ātri un precīzi, bez kļūdām. 80-90 vārdi minūtē (norma 3.klases beigās)
	2 punkti	Lasa, pieļaujot kļūdas. 60-80 vārdi minūtē (norma 2.klases beigās)
	1 punkts	Lasa kļūdaini. 45-60 vārdi minūtē (norma 1.klases beigās)
Izteiksmīgums	3 punkti	Pārliciecināšs, izteiksmīgs lasījums.
	2 punkti	Izteiksmīgs lasījums, bet pieļauj dažas uzsvāru kļūdas.
	1 punkts	Nepārliciecināšs, vienmuļš lasījums.

Lai veicinātu skolēnu lasītprasmes attīstību, svarīgs ir skolēnam saistošs mācību saturs un tam atbilstoša metodika lasītprasmes veicināšanā. Sākumskolā svarīgi ir darbi ar tekstiem, kas liek skolēniem sniegt atbildes uz jautājumiem, atstāstīt izlasīto, pārrunāt, veikt uzdevumus, kur var skolēns atspoguļot savas zināšanas. Svarīgi pirms pētījuma veikšanas bija noskaidrot skolēnu interesējošās tēmas. Aktuālie jautājumi, ko viņi vēlējās izziņāt un interesēja, bija:

1. Cik dažādi ir transporta līdzekļi?
2. Kādi ir profesiju veidi?
3. Ko dara izgudrotāji?
4. Kā var nopelnīt daudz naudu?
5. Kāpēc mainās gadalaiki?
6. Kā radās pasaule?
7. Kādas valstis varētu apceļot?

Darba autore meklēja informāciju un piedāvāja dažādus ar šīm tēmām saistītus uzdevumus, kas skolēnus ļoti aizrāva, bet ne visus. Tas vēlāk arī atspoguļojās attīstības dinamikas rezultātos. Skolēni vairākas no tēmām vēlējās padziļināti izpētīt, jo likās viņiem svarīgas un nozīmīgas.

Skolotājam noteikti ir jāņem vērā tas, ka klasē ne visi skolēni būs ar vienādu lasītprasmes līmeni. Lai motivētu visus bērnus, nepieciešams piedāvāt diferencētus uzdevumus, kas neliks garlaikoties tiem skolēniem, kuri ātrāk izpilda uzdevumus. Liela uzmanība ir jāpievērš individuālajai pieejai katra skolēna prasmju novērtēšanā un mācību uzdevumu izvēlē.

Skolotāja uzdevums ir arī pozitīvi motivēt bērnus - uzslavēt, uzmundrināt, iedrošināt un publiski izteikt atzinību.

Lai veicinātu mācīties prieku, darba autore novēroja, ka būtiski ir tas, lai piedāvātos tekstus varētu viegli lasīt un tajos būtu pēc iespējas vairāk svešo un ikdienā maz lietoto vārdu. Tekstiem jābūt viegli saprotamā drukā un ar pietiekošu burtu lielumu (12). Tekstā nebūtu labi ļoti garie teikumi un bērniem grūti saprotamie vārdu savienojumi. Arī ilustrācijām ir liela nozīme, jo dažiem bērniem tā teksts kļūst vieglāk saprotams. Tekstu pēc izlasīšanas vienmēr bakalaura darba autore ar skolēniem kopīgi pārrunāja un izanalizēja, lai arī kāda lasīšanas metode būtu pielietota – lasīšana skaļi, katram savā tempā, klusi, pusbalsī, lomās vai pa pāriem.

Mūsdienās bērni cenšas informāciju iegūt un uztvert no videofilmām vai audioierakstiem. Kā ļoti labu mācību materiālu var izmantot planšetdatorus vai citas viedierīces. Svarīgi, lai katrā mācību klasē būtu interaktīvā tāfele un projektors, kas ļauj mācību stundu organizēt saistoši un interesanti. Ir interaktīvie uzdevumi, kas nemanāmi liek bērniem pilnveidot lasītprasmi un uzlabot prasmi koncentrēties.

Lasīšana ir kā atslēga uz jaunu informāciju un zināšanām. Pedagoģa uzdevums ir stimulēt skolēnu vēlmi iepazīt un izzināt pasauli. Skolēni ir ļoti dažādi. Skolotājam ir jāatrod kontakts ar katru no bērniem un jāsaklāusa viņa vēlmes un intereses, lai palīdzētu piemeklēt piemērotāko literatūru, kas radītu viņam prieku patstāvīgi attīstīties un virzīties uz priekšu, uz savu mērķi, padarot lasīšanu un mācīšanos par sev personīgi nozīmīgu darbību.

Izvirzītā hipotēze ir apstiprinājusies un devusi pozitīvus rezultātus, jo pētījuma gaitā, piedāvājot skolēniem interesantus uzdevumus, viņu lasītprasmes līmenis trīs mēnešu laikā ir uzlabojies.

Secinājumi

1. Lasīšana ir sarežģīts psihofizioloģisks process, kura apgūšana ir saistīta ar smadzeņu iekļaušanu darbībā. Tā ir viena no svarīgākajām cilvēka pamatprasmēm, kas prasa lielu motivāciju un piepūli.
2. Lasītprasme ir jāpilnveido visa mūža garumā, taču pats svarīgākais posms lasītprasmes apgūvē ir sākumskolā.
3. Ja sākumskolā lasīšanas apguves process ir noritējis veiksmīgi, tad vēlāk skolēni jau lasa automātiski un ar izpratni, nepievēršot uzmanību procesam.
4. Lasītprasme pilnveidosies, ja dažādos mācību metodes, pielāgos tās katram skolēnam individuāli. Svarīgi ir uzmunšināt, iedrošināt un izskaidrot.
5. Sākumskolā apgūtais lasītprasmes līmenis nodrošina veiksmīgu izglītības iegūšanu un būtiski ietekmē dzīves kvalitāti un iekļaušanos mūsdienu ekonomiskajās, kultūras un sociālajās norisēs. Līdz ar to nepieciešams ir izmantot dažādas pedagoģiskās stratēģijas un tehnoloģijas, lai veicinātu bērnu interesi par lasīšanu, kas ir lasīšanas motivācijas pamatā uz sākumskolēnu lasītprasmes pilnveidošanu un attīstību.
6. Lasītprasmes apguve notiek pamīšus ar runas, klausīšanās un rakstīšanas apguvi. Tikai pilnveidojot visus komponentus, tiks sekmēta pilnvērtīga lasītprasmes attīstība.
7. Skolotājam jārada radoša un motivējoša gaisotne klasē.
8. Lasītprasmes kvalitāti raksturo četri rādītāji – pareizība, apzinātība, ātrums un izteiksmīgums. Svarīgi ir ik pa laikam diagnosticēt skolēnu prasmju līmeni un izanalizēt iegūtos rezultātus.
9. Lai tiktu pilnveidota apzināta lasītprasme, skolotāja uzdevums ir izvēlēties tādu lasāmvielu un mācību metodes, lai skolēni mērķtiecīgi pilnveidotu teksta uztveres un izpratnes līmeni.
10. Pastiprināta uzmanība ir jāpievērš, ne tikai gala rezultātam, bet jādodomā, lai interesants un dažāds būtu pats mācību process, jo sākumskolas bērnu uzmanības noturība vēl nav tik augsta.
11. Lasītprasmes apguves procesā svarīgi ir nepārcensties ar lasāmā teksta apjomu, bet pieaugušo uzdevums ir sekot līdzi, vai bērnu vingrināšanās lasītprasmes apgūvē notiktu regulāri katru dienu.
12. Lasītprasmi veicinās dažādie pasākumi bibliotēkā un skolā.
13. Tehnoloģiju priekšrocības ir to interaktivitāte, kas ir gudri jāizmanto, piedāvājot mācību uzdevumus bērniem. Tās ir attīstošas, motivē darboties un atbilst jaunās paaudzes uztverei.

14. Svarīgas ir ne tikai skolā iegūtās zināšanas un prasmes, bet arī vecāku līdzdalība un paraugs. Vecāki var būt teicami izglītojošo aktivitāšu un lasītprasmes apguves organizētāji.
15. Sarunās ar bērnu vecākiem ir jāakcentē lasīšanas paradumu nozīmīgums ģimenē un jāiesaka dažādi to sekmēšanas veidi.
16. Ir nepieciešams sagatavot un sniegt izglītojošu informāciju skolotājām un vecākiem par interneta resursu dažādību un veiksmīgu to pielietojumu.

Hipotēze apstiprinājās, jo izmēģinājumdarbības rezultātā skolēnu lasītprasme trīs mēnešu laikā uzlabojās, jo bakalaura darba autore lasītprasmes apguves procesa laikā piedāvāja uzdevumus, kas palīdz uzturēt skolēnu interesi un vajadzību pēc pašattīstības.

Priekšlikumi

1. Rīkot grāmatu pēcpusdienas skolā, kur var uzaicināt kādu autoru vai viesi.
2. Skolā izveidot ik nedēļu maināmus interesantus lasāmos tekstus pie sienām.
3. Vairāk skolā spēlēt spēles, kur ir nepieciešams lasīt noteikumus.
4. Apbalvot bērnus par izlasīto grāmatu, uzslavēt un novērtēt.
5. Pieaugušajiem jārāda bērniem piemērs – jālasa grāmatas, kopā jāapmeklē bibliotēkas, jāiegādājas grāmatas un žurnāli.
6. Lasīt kopā ar bērnu katru dienu, izvirzot konkrētu mērķi (receptes, kartes, žurnālu virsrakstus).
7. Svarīgi ir ģimenēs piekopt kopā lasīšanas tradīcijas.
8. Apmeklējot bibliotēku, ļaut pašam bērnam izvēlēties grāmatu.
9. Skolā un mājās veidot pozitīvi emocionālu fonu, lai bērns būtu motivēts mācīties. Iekārtot skaistu vietu mācībām.
10. Lai skolēnam lasīšana kļūtu par svarīgu darbību, pieaugušajiem ir jāprot piedāvāt bērniem teksti par viņiem interesējošām tēmām.

Saīsinājumu saraksts

LU – Latvijas Universitāte

IT – informācijas tehnoloģijas

VISC – Valsts izglītības satura centrs

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

VIMALA – vienaudžu mācīšanās lasītprasmes attīstības veicināšanas metodika

PIRLS – starptautiskais lasītprasmes novērtēšanas pētījums

PALS – Amerikas Savienotajās valstīs izstrādāta vienaudžu mācīšanās stratēģija, ko izstrādājis

Fukss (Tutch). Šī programma veicina lasītā teksta izpratni, veicina skolēnu lasītprasmes attīstību un lasītmotivāciju.

Literatūras un avotu saraksts

1. Afflerbach, P. (2016) *Handbook of individuals differences in reading*. UK: Routledge
2. Albrehta, Dz. (2001) *Didaktika*. Rīga: RaKa.
3. Anspoka, Z. (2003) *Veseluma metodes lasītācībā un rakstītācībā*. Lielvārds.
4. Anspoka, Z. (2008) *Latviešu valodas didaktika. 1.-4.klase*. Rīga. RaKa.
5. Ashby, J., Clifton, C., Pollatsek, A., Rayner K. (2012) *Psychology of Reading*. New York: Psychology Press.
6. Barbosa, J. (1992) *Literacy and Reading*. 2nd ed. S. Paulo: Cortez
7. Bertrand, J. (2010) *Working in pairs and group*. UK: British Council. Retrieved from: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/working-pairs-groups>
8. Binder, J.C., Beall, M.J., DeBary she, B. D. (2000) *Earlu Child Development and Care*.
9. Boud, D. *What is peer learning and whyt is it important?* Stanford University. Retrieved from: <https://tomprof.stanford.edu/posting/418>
10. Burkevica, O., Grigule , L., Holms, L., Laursena, H. P., Liepiņš, P., Linuža, D., Mitreviča, A., Naua, N., Papule, E., Pāvula I., Vanaga, I. (2001). *Mūsdienu metodikas rokasgrāmata skolotājiem*. Rīga: SIA “N.I.M.S.”
11. Center for Effective Collobortion and Practice (2001) *Classwide Peer Tutoring*: https://www.researchgate.net/publication/19463023_Classwide_Peer_Tutoring
12. Džons, A., Nerne Dž. (2000). *Skolēnu izaugsmes veicināšana. Palīgs klases audzinātājam*. Rīga: Skolu atbalsta centrs.
13. Fišers, R. (2005). *Mācīsim bērniem domāt*. Rīga: RaKa.
14. Fisher, R (2005) *Teachin children to learn*. UK: Nelson Thornes Ltd.
15. Geske, A., Ozola, A. (2007). *Skolēnu sasniegumi lasītprasmē Latvijā un Pasaulē*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds.
16. Harris, A., Godall, J. (2007). *Engoing parents in raising achievements do parents know the matter? Research Report*. London: DSCF.
17. Izglītības un zinātnes ministrija. (2019). Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/iea-pirls-petijuma-dati-atspogulo-vecaku-ietekmi-uz-berna-lasitprasmu>
18. Izglītības un zinātnes ministrija. Latvijas Universitāte. IEA PIRLS. *Starptautiskā lasītprasmes novērtēšanas pētījuma pirmo rezultātu paziņošana Latvijā*. https://www.izm.gov.lv/sites/izm/files/pirls_2016_latvijas_rezultat1.pdf

19. Kalve, A. (2015) *Pedagoģiskās iespējas skolēnu lasītprasmes attīstīšanai dažādos mācību priekšmetos*. Pieejams: https://riimc.lv/media/A_Kalves_prezentacija.pdf
20. Kassaliete E. (2013). *Latvijas Universitātes Zinātniskā konference Skolēnu lasītprasme un vārdu atpazīšana*. Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/redze/9_EKassaliete_Vardu_atpazisana.pdf
21. Kruteckis, V. (1998). *Skolēnu mācīšanās un audzināšanas psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne.
22. LA.lv. (2016). ASV pētījums: Latvija starp pasaules lasītprasmes līderiem. Pieejams: <https://www.la.lv/asv-petijums-latvija-starp-pasaules-lasitprasmes-lideriem>
23. *Lasīt mācīšana viegli un ar prieku. Rokasgrāmata skolotājiem*. (2017). Pieejams: http://easereading.org/wp-content/uploads/2015/12/Handbook_LV.pdf
24. *Lasīt mācīšana viegli un ar prieku. Rokasgrāmata skolotājiem*. (2015). Pieejams: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/9a304671-a3d9-40f8-9e44-f8d5f659663e/REF-Handbook-LV.pdf>
25. *Latviešu valodas vārdnīca*. (2006). Rīga: Avots.
26. *Latvijas Sabiedriskie Mediji. Uzlabojusies Latvijas skolēnu lasītprasme, esam starp pasaules līderiem*. (2017). Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vecaki-un-berni/uzlabojusies-latvijas-skolenu-lasitprasme-esam-starp-pasaules-lideriem.a259792/>
27. Lazdiņa, S. (23.12.2019.) *Labai lasītprasmei – visu iesaistīto pušu saskanīgu kopdarbu!* Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/jaunumi/6/labai-lasitprasmei-visu-iesaistito-pusu-saskanigu-kopdarbu>
28. Lieģeniece, D., Nazarova, I. (1999) *Veseluma pieeja valodas apguvē*. Rīga. RaKa.
29. Ministru kabineta 27.11.2018. noteikumi Nr.747 „Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem”. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitibas-standartu-un-pamatizglitibas-programmu-paraugiem>
30. Nesterovs, O. (1979). *Latviešu valodas mācīšanas metodika 1.-3.klasei*. Rīga: Zvaigzne.
31. Oliver, C. (1976). *The child and leisure*. Lisbon: Publications Europe – America.
32. Orupe, A. (2012). *Pētījums: Latviešu valoda digitālā laikmetā ir apdraudēta*. Pieejams: <http://nra.lv/latvija/80179-petijums-latviesu-valoda-ir-apdraudeta.htm>

33. Ozola, A. (2017). *Latvijas skolās jāmēģina celt skolēnu lasītprasmes pašnovērtējums*. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/viedokli/latvija/eksperte-latvijas-skolas-jamegina-celt-skolenu-lasitprasmes-pasnovertejumu-14186271>
34. Ptičkina, Ā. (1997). *Kā mācīsim bērņus lasīt un rakstīt*. Rīga: Zvaigzne ABC.
35. Ptičkina, Ā. (1999). *Lasīšanas mācības sākumskolā*. Rīga: Pētergailis.
36. Sénéchal, M., & Young, L. (2008). The effect of family literacy interventions on children's acquisition of reading from kindergarten to grade 3: A meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 78, 880–907. doi:10.3102/0034654308320319
37. Sheila, C. (1999). *The business student's handbook. Developing transferable skills*. London: Pitman Publishin.
38. Strudivant, L. *What is Reciprocal Peer Tutoring?* Retrieved from: <https://study.com/academy/lesson/reciprocal-peer-tutoring-definition-effects.html#lesson>
39. Šteinberga, A. (2013) *Pedagoģiskā psiholoģija*. Rīga: RaKa.
40. Tūbele, S. (2008). *Disleksija vai lasīšanas traucējumi*. Rīga, RaKa.
41. The Access Center (2004). *Using Peer Tutoring To Facilitate Access*. Retrieved from: <https://www.readingrockets.org/article/using-peer-tutoring-facilitate-access>
42. The Reading Rockets. (2011). *How Can I Improve My Child's Reading?* Retrieved from: <https://www.readingrockets.org/article/how-can-i-improve-my-childs-reading>
43. Valsts izglītības un satūra centrs. (2014). *Vienotarunas un rakstu sistēma pamatizglītības 1.-4.klasē. Metodiskie ieteikumi*. Rīga: VISC pieejams: http://www.viss.lv/dati/kkmv/doc/Vien_run_rakst_sist_1_4_klasei.pdf
44. Valsts izglītības un satūra centrs. *Metodiskie ieteikumi*. Rīga: VISC Pieejams: <https://atbalstsizcilibai.lv/lasit/lasit-metodika/>
45. Viana, F. & Teixeira, M. (2002). *Learning to read: informal learning to formal learning*. Port: ASA Editions.
46. Villas-Boas, M.A. (2002). *Reading stories: the contribution of the social dimension – affective*. Reading Children's Literature Illustration – Research and teaching practice (Coord.)
47. Zdanovska, I. (2013). *Kā gatavoties diagnosticējošam darbam ar kombinētu mācību saturu 3.klasei*. Pieejams: http://7vsk.liepaja.edu.lv/Files/Docs/metiet_diagndarb_3klase.pdf

Pielikumi

1. pielikums.

Aptauja skolēniem par lasīšanas paradumiem sākumskolā

Sākumskolas skolēnu aptauja

Sveiks, skolēn! Lūdzu palīdzi man noskaidrot, ko Tu domā par lasīšanu un grāmatām.

Uzmanīgi izlasi jautājumu un atzīmē tavuprāt atbilstošāko atbilžu variantu. Aptaujas rezultāti tiks izmantoti manā LU bakalaura darba pētījumā, lai analizētu Tavu interesi par lasīšanu.

1. Kurā klasē Tu mācies?

- 1.klasē
- 2.klasē
- 3.klasē

2. Kurā skolā Tu mācies? _____

3. Tu esi:

- meitene
- zēns

4. Tev patīk iet uz skolu.

- jā
- nē

5. Tu mājās lasi grāmatas?

- jā
- nē
- tikai to ko liek skolotāja

6. Tu būtu priecīgs, ja Tev uzdāvinātu grāmatu?

- jā, grāmata ir ļoti jauka dāvana
- kā kuru reizi
- nē, dāvināta grāmata mani neiepriecinātu

7. Tev patīk lasīt?

- jā
- nē
- dažreiz

8. Kādas grāmatas Tu lasītu labāk?

- pasaku grāmatas ar zīmējumiem
- žurnālus un komiksus
- dažādus stāstīņus bērniem
- mācību grāmatas
- man nepatīk lasīt

9. Vai Tev vecāki lasa priekšā pasakas?

- jā
- nē
- tad, kad biju mazāks, tad lasīja

10. Vai Tu apmeklē bibliotēku?

- jā, regulāri - vienu reizi nedēļā
- reti
- neapmeklēju

11. Paša izvēlētu grāmatu Tu lasi:

- gandrīz katru dienu
- divas reizes nedēļā
- divas reizes mēnesī
- gandrīz nekad

12. Kā Tu novērtē savu lasītprasmi?

- es lasu ļoti labi un visu saprotu
- es lasu lēni, lai labāk saprastu
- man grūti padodas lasīšana
- Cits variants _____

13. Kāpēc nepieciešams lasīt?

- lai skolā varētu izpildīt uzdevumus
- lai vairāk uzzinātu, kļūtu gudrāks un būtu interesanti dzīvot
- lasīšana nav īpaši vajadzīga
- Cits variants _____

14. Vai Tev mājās ir daudz bērnu grāmatu?

- jā, vairāk par 20 bērnu grāmatām
- man mājās ir aptuveni līdz 20 bērnu grāmatām
- man ir dažas bērnu grāmatas
- lasu tikai no bibliotēkas un skolas paņemtās grāmatas

15. Kas Tev patīk latviešu valodas stundās?

Jūsu atbilde: _____

16. Kas Tev nepatīk latviešu valodas stundās?

Jūsu atbilde: _____

17. Kādēļ Tu nevēlies lasīt grāmata?

- man nepatīk lasīt
- man neinteresē grāmatas, jo labāk laiku pavadu internetā
- man nav mājās tādas grāmatas, kuras vēlētos lasīt
- manā ģimenē neviens nelasa grāmatas
- lasīt nav moderni
- Cits variants _____

18. Vai vasaras mēnešos skolotāja ieteica izlasīt kādas grāmatas?

- jā
- nē

19. Kāda ir Tava mīļākā grāmata?

Jūsu atbilde: _____

2. pielikums.

Aptauja skolotājiem par skolēnu lasītprasmes veicināšanu

Skolotāju aptauja

Cienījamie skolotāji! Vēlos lūgt Jūs atbildēt uz dažiem jautājumiem, atzīmējot atbilstošāko variantu, lai analizētu sākumskolas bērnu interesi par lasīšanu un uzlabotu mācību darbu skolā. Pētījumā iegūtie dati tiks apkopoti manā LU bakalaura darbā par bērnu lasītprasmes veicināšanu sākumskolā un ir anonīmi.

1. Kurā skolā Jūs strādājat?

Jūsu atbilde: _____

2. Latviešu valodu mācat:

- 1.klasei
- 2.klasei
- 3.klasei
- no 1.-3.klasei
- Citas: _____

3. Kā Jūs vērtējat skolēnu lasītprasmi kopumā?

- lasītprasmes līmenis ir kopumā augsts
- lasītprasmes līmenis ir vidējs
- lasītprasmes līmenis ir zems
- Citas: _____

4. Kuras no caurviju prasmēm kompetenču izglītībā sākumskolas skolēniem ir visbūtiskāk apgūt, lai sasniegtu labus mācību rezultātus? (izvēlies 3 būtiskākās prasmes)

- kritiskā domāšana un problēmrisināšana
- jaunrade un uzņēmējspēja
- pašvadīta mācīšanās
- sadarbība
- pilsoniskā līdzdalība
- digitālā prasme

5. Kāda ir skolēnu interese par grāmatām un kādas grāmatas labprātāk lasa? (izvēlies divus)

- pasaku grāmatas ar ilustrācijām
- žurnālus un komiksus
- dažādus stāstīņus bērniem
- mācību grāmatas
- enciklopēdijas
- Citas: _____

6.Vai skolēni labprāt apmeklē bibliotēku?

Jūsu atbilde: _____

7.Kā Jūs vērtējat vecāku lomu lasītprasmes veicināšanā un vai vecāki iesaistās lasītprasmes pilveidošanā sākumskolēniem?

Jūsu atbilde: _____

8.Kas pēc Jūsu domām varētu motivēt skolēnus lasīt grāmatas?

Jūsu atbilde: _____

9.Kādas metodes un paņēmienus Jūs izmantojat, lai uzlabotu skolēnu lasītprasmi?

Jūsu atbilde: _____

3. pielikums.

Aptauja skolēnu vecākiem par lasīšanas paradumiem ģimenē

Vecāku aptauja

Cienījamie vecāki! Vēlos lūgt Jūs atbildēt uz dažiem jautājumiem, atzīmējot atbilstošāko variantu, lai analizētu Jūsu bērnu interesi par lasīšanu un uzlabotu mācību darbu skolā. Pētījumā iegūtie dati tiks apkopoti manā LU bakalaura darbā par bērnu lasītprasmes veicināšanu sākumskolā un ir anonīmi.

1. Kurā skolā mācās Jūsu bērns? Jūsu atbilde _____

2. Kurā klasē mācās Jūsu bērns?

- 1.klasē
- 2.klasē
- 3.klasē

3. Kā vērtējat sava bērna lasītprasmi?

- bērns lasa ļoti labi - tekoši un ar izpratni
- bērns lasa labi - lasa lēni, dažreiz kļūdaina izlasa vārdus vai lasa vārdus atkārtoti
- bērna lasītprasme ir nepietiekama - lasa ar kļūdām un nesaprot izlasīto
- bērnam ir traucēta lasītprasmes apguve - lasa pa zīlbēm

4. Vai Jūs kopā ar bērnu mājās lasāt grāmatas?

- jā, lasu bērnam priekšā katru dienu
 - bērns pats pēc savas iniciatīvas daudz lasa
 - rosinu bērnu lasīt patstāvīgi
 - bērns izvairās no lasīšanas, man viņš jāpierunā
 - Citas:
-

5. Vai bērna lasītprasmes stimulēšanai Jūs iegādājaties kādus bērnu žurnālus un grāmatas atbilstoši bērna interesēm?

- Jā
 - ja bērns izrāda interesi, tad nopērku kādu žurnālu vai grāmatu
 - nē
 - Citas:
-

6. Vai Jūs kopā ar bērnu apmeklējat bibliotēku?

- Jā, regulāri 1 reizi nedēļā
- pāris reizes mēnesī
- nē
- Citas: _____

7.Par kāda veida literatūru bērns izrāda lielāku interesi. (vari atzīmēt vairākus variantus)

- vairāk interesējas par daiļliteratūru - pasakas, dzejoļi, stāsti
- lasa komiksus
- lasa ilustrētas enciklopēdijas un žurnālus
- bērns neizrāda interesi par lasīšanu
- Citas: _____

8.Kā vērtējat ārpusklasses lasīšanas nepieciešamību? (var divus variantus atzīmēt)

- es to noteikti atbilstu, jo palīdz attīstīt lasītprasmi
- tā ir papildus slodze bērnam
- nepieciešams ir tikai vasaras mēnešos papildus lasīt
- neesmu pārliecināts par tā lietderīgumu
- Citas: _____

9.Vai Jums ir bērnam interesējoša literatūra mājās

- jā
- nē
- Citas: _____

10.Kā varētu uzlabot Jūsu bērna lasītprasmi?

- bērnam obligāti ir jālasa patstāvīgi katru dienu
- ģimenes uzdevums ir radīt piemērotus apstākļus un ieinteresēt par grāmatām, darot to kopā
- tas vairāk ir skolas uzdevums
- Citas: _____

11.Ko Jūsu bērns izvēlētos labprātāk?

- lasīt grāmatu
- viedierīcē spēlēt spēles
- kā kuru reizi 50% uz 50%
- Citas: _____

12.Cik ilgu laiku bērns dienā pavada ar grāmatu?

Jūsu atbilde _____

13.Cik ilgu laiku bērns dienā pavada pie TV vai datora ekrāna?

Jūsu atbilde _____

14.Vai vajadzētu vasaras mēnešos skolai piedāvāt ieteicamo grāmatu izlasīšanas sarakstu?

Jūsu atbilde _____

15.Vai ģimenes locekļi lasa grāmatas?

Jūsu atbilde _____

16.Kura grāmata Jūsu bērnam ir mīļākā?

Jūsu atbilde _____

Noderīgas interneta vietnes lasīšanas veicināšanai, lasītprasmes uzlabošanai

1. **Anspoka, Z.** *Interaktīvie materiāli pedagogiem*. Izgūts no <https://app.soma.lv/interaktive-materiali/interactive-material/latviesu-valoda-0267e22a-032a-4b03-bd1c-ac7c3e8fff38>
2. **Auziņa, U.** (2014), *Kas ir laba lasītprasme un kā to sākt veidot?* Izgūts no <https://latviansonline.com/kas-ir-laba-lasitprasme-un-ka-to-sakt-veidot/>
3. **Avotiņa, L.** (2013). *Kā lasīšanā ieinteresēt zēnu?* Laikraksta „Izglītība un Kultūra” elektroniskais pielikums skolas vecuma bērnu vecākiem, 2.lpp. Izgūts no http://www.lubana.lv/images/Dokumenti/PII_Rukisi/Zurnals/2014_pielikums_vecakiem_nr_9.pdf
4. **Āboltiņa, J.** (2015). *Lasīšanas pilnveides vingrinājumi*. Izgūts no https://www.rvapsac.lv/attistibas_centrs/pdf_docx/lasishanas%20prasmem.pdf
5. **Deviņi padomi vecākiem, kā izveidot draudzību starp bērnu un grāmatu pasauli.** (2018.) <https://www.delfi.lv/calis/enciklopedija/devini-padomi-vecakiem-ka-izveidot-draudzibu-starp-bernu-un-gramatu-pasauli.d?id=50280317>
6. *Idejas lasītpriekā veicināšanai*. Izgūts no <https://pedagogiem.lv/lv/lasitprieks>
7. *Interaktīvā ābece*. Izgūts no <https://maciunmacies.valoda.lv/images/speles/abece/sakt.html>
8. **Interaktīvi uzdevumi**. Izgūts no <https://macities.digitalaiscentrs.lv/gatavi-uzdevumi/latviesu-valoda/>
9. **Īvāne – Kronberga, B.** (2017). *Iekšīņa un ārīņa jeb kas ir laba grāmata*. Laikraksta „Izglītība un Kultūra” elektroniskais pielikums skolas vecuma bērnu vecākiem, 2. lpp. Izgūts no <http://www.jelgavasbiblioteka.lv/files/201703211403361359718370.pdf>
10. **Jirgensone, S.** (2016). *Lasītprasme, lasīšanas grūtības, diagnosticēšana, iespējamā palīdzība*. Izgūts no <http://kcv.kuldiga.lv/wp-content/uploads/2016/03/LasitprasmesTraucejumi.pdf>
11. **Kalve, A.** (2015). *Pedagoģiskās iespējas skolēnu lasītprasmes attīstīšanai dažādos mācību priekšmetos*. Izgūts no https://riimc.lv/media/A_Kalves_prezentacija.pdf
12. *Kā panākt, lai skolēni lasītu ar prieku?* (2011). <https://maminuklubs.lv/skola/20120827-ka-panakt-lai-skoleni-lasitu-ar-prieku-/>
13. *Lasīšana. 1.-2. klase*. Izgūts no <https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/1-2-klase/lasisana-4154>
14. *Lasīšanas teksti*. Izgūts no <https://maciunmacies.valoda.lv/>

15. **Lasīšanas uzdevumi.** Izgūts no <https://atbalstsizcilibai.lv/lasit/lasit-uzdevumi/2-4-klase/>
16. **Lasītprasmes veicināšanas pasākumi.** Izgūts
no https://www.metodiskiedargumi.lv/material/201912041646_Lasitpr_veic_pas_Jelg4vsk.pdf
17. **Lasītprasmes veicinoši uzdevumi.** (2014). Izgūts no <https://rezeknesnovads.lv/wp-content/uploads/2014/05/anca2doc.pdf>
18. **Lukovska, J.** *Kā bagātināt bērna valodu un attīstīt lasīšanas prasmes?* Izgūts
no <http://dspac.lv/wp-content/uploads/2019/01/Jolanta%20L..pdf>
19. **Pasakas** [lasāmas, klausāmas, skatāmas]. Izgūts no <http://pasakas.letonika.lv/>
20. **Tretjakova, S.** (2015). *Visaptverošas rakstpratības programmas: lasīšanas veicināšanas stratēģija LV.* Izgūts no https://riimc.lv/media/S_Tretjakovas_prezentacija.pdf
21. **Valodas bagātināšanai.** [Materiāli vārdu krājuma paplašināšanai].
Izgūts no <https://espats.lv/blogs/darbojamies/valodas-bagatinasanai>

Bezmaksas interneta vietnes:

- <https://www.cirkulis.lv/> – krāsojamās lapas, spēles un uzdevumi, puzzles u. c.;
- <https://macities.digitalaiscentrs.lv/> – mācību spēles latviešu valodas apguvei;
- <https://maciunmacies.valoda.lv/> - teksti lasīšanai, mācību materiāli latviešu valodas apgūšanai;
- <https://bernistaba.lsm.lv/speles> – interaktīva krāsošana, krāsojamās lapas, animāciju filmas, burti, cipari, puzzles, pulkstenis, citi interaktīvi mācību materiāli;
- <https://www.lasamkoks.lv/> – mācību spēles: burti, vārdu mīklas, cipari;
- <http://www.dzimba.lv/lv/> – sociālās un drošības spēles;
- <https://www.kidi.lv/> – cipari, burti un citas spēles;
- <https://www.uzdevumi.lv/> – matemātikas un latviešu valodas apguves materiāli;
- <https://soma.lv/> – burti un skaitļi, darba lapas, interaktīvie materiāli;
- https://esmaj.lv/sites/default/files/inline-files/Keburu_makslas_burnica.pdf – „Ķeburu mākslas burtnīca” - vizuālo un radošo domāšanu attīstoši uzdevumi, zināšanu pilnveidošana par Eiropu;
- <https://www.letonika.lv/> – runājošās pasakas.

Maksas interneta vietnes:

- <https://maconis.zvaigzne.lv/> – digitālie mācību materiāli - burti, skaitļi, darba kartes un spēles, viss ap mani;
- <https://armino.lv/> – printējami mācību materiāli rotaļnodarbībām un bērnu domāšanas attīstīšanai;
- <https://dzene.com/> – printējamas domāšanas attīstīšanas uzdevumu darba lapas;
- <https://www.macitiesdarot.lv/> – printējamas domāšanas attīstīšanas uzdevumu darba lapas un kartītes.

5. pielikums Iejas, kas palīdz sākt lasīt:

- *Burbura burtu spēle* – spēle ar uzdevumiem, ideāla domāšanai, runāšanai, lasīšanai;
- *Alias* – spēle kā mēmais šovs, kas rosina bērnu aktīvi runāt;
- **burto puzzles, klucīši, magnētiskie burtiņi** – palīdz apgūt burtus, alfabētu un zilbes, vēlāk – lasīt vārdus;
- grāmata *Draiskie burtiņi*, autore **Līvija Baļčūne** – skaņu un burto iegauvēšanas treniņam;
- grāmata *Draiskās zilbētes*, autore **Gita Andersone** – vienkāršu zilbju apgūšanai un lasīprasmes treniņam;
- grāmatas ar uzdevumiem bērna aktīvai līdzdalībai: *Burtu gudrības*, autore **Gunta Anuška**, *Ābecīte pirms skolas*, autore **Ārija Ptičkina**, *Skat, burtiņi! Sāc lasīt!*, autors **Māris Rungulis**, *Burtu pusētes un burto loto*, autore **Līvija Baļčūna**;
- grāmatas, kur ar jokiem, mīklām, izteicieniem lasīt mācīšanās veicas jautrāk, – *Miljons*, autore **Indra Sproģe**, *Burtu blēņas*, autore **Dace Liepa**;
- grāmata *Minamās mīklas*, autore **Ināra Antīna** – vecākiem bērniem lasīšanas nostiprināšanai un domāšanas attīstībai.

Izgūts no interneta vietnes. (<http://dspac.lv/wp-content/uploads/2019/01/Jolanta%20L..pdf>)

6.pielikums

„Idejas lasītprīeka veicināšanai”

Bilžu grāmatu minēšana. Bērni sasēžas aplī, vidū izvietotas 3 līdz 5 bilžu grāmatas. Bērni apskata grāmatu titullapas un pastāsta, ko viņi redz. Tad skolotājs pastāsta fragmentu no vienas bilžu grāmatas stāsta, bērniem jāuzmin, no kuras priekšā esošās grāmatas ir šis stāsta fragments, un jāpastāsta, pēc kādām pazīmēm viņi to ir uzminējuši, un jāizsaka minējumi, kāds varētu būt dzirdētā stāsta turpinājums. Pēc tam attiecīgā grāmata tiek lasīta priekšā.

Kustīgā lasīšana. Pirms priekšā lasīšanas tiek izvēlēts viens vārds, piemēram, kāds no stāsta varoņiem, kuru izdzirdot, bērniem ir jāpieceļas kājās. Tad stāsts tiek lasīts priekšā. Pēc vajadzības un intereses spēles grūtības pakāpi iespējams kāpināt, piemēram, var tikt izmantoti vairāki vārdi. Vai sadala lomas, piemēram, meitenēm jāpieceļas kājās izdzirdot stāsta varones vārdu, savukārt zēniem – stāsta varoņa. Vai, piemēram, pie viena vārda pieceļas grupas kreisā puse, izdzirdot otru vārdu, – labā puse. Spēli var papildināt vēl ar citām darbībām, piemēram, plaukstu sasišana, griešanās, apgulšanās, „ah” vai „o” teikšana.

Atrodi nu! No bilžu grāmatas tiek izkopēta viena lapa, katrs bērns saņem vienu kopiju, kā arī zīmuli. Skolotājs aplā vidū izliek lapas, kas attēlo vienu un to pašu lielo burtu tā, lai ikviens no bērniem var to labi saskatīt. Tad bērniem tekstā jāmeklē šis burts un jāapvelk ar aplīti. Vecāki bērni var, piemēram, meklēt veselu vārdu (piem., „es”, vai arī stāsta varoņa vai darbības vietas vārdu).

Bilžu grāmatu kino. Visgrūtāk ir lasīt priekšā lielākām grupām, jo visiem bērniem nav vienlaicīgi iespējams labi redzēt grāmatu, bērni sāk draiskoties un viņiem kļūst neinteresanti. Kā alternatīvu var piedāvāt bilžu grāmatu kino. Grāmatas attēli tiek ieskenēti, tad attēlus projicē uz ekrāna. Iespējams, ka aptumšotā telpa un lielās bildes priekšālasīšanu padara bērniem vēl interesantāku.

Lasīšanas krustmātes un krusttēvi. Runa ir par ieinteresētiem vecākiem, vecvecākiem, krustvecākiem u. c. personām, kas bērniem sabiedriskā kārtā labprāt lasa priekšā grāmatas. Noteiktā laikā (piemēram, vienu reizi nedēļā) krustmātes un krusttēvi ierodas skolā un lasa priekšā grāmatas.

Lasīšanas pase. Tiek sagatavots īpašs dokuments, kurā bērns var ierakstīt savu vārdu un ielīmēt fotogrāfiju. Tajā tiek iespiesti zīmogi par izlasītajām grāmatām. Piemēram, var veidot grāmatu lasīšanu kā ceļojumu, lasot dažādu tautu autoru pasakas un stāstus, vai izveidot citu tematisku dalījumu.

Lasītāju klubs. Lasītāju klubs ir uz brīvo laiku orientēts tikšanās punkts skolā, visbiežāk skolas bibliotēkā, kur bērni un jaunieši tiek savā brīvajā laikā, lai lasītu, spēlētu spēles, zīmētu, darinātu kādus priekšmetus no papīra vai citiem materiāliem, kā arī lai patīkami pavadītu laiku vai arī lai uz brīdi “aizbēgtu” no skolas ikdienas un vecākiem. Galvenā tēma ir uz darbību un produktivitāti orientētas aktivitātes, kas saistītas ar lasīšanu – bez atzīmēm un bez spiediena gūt sekmes. Bērni un jaunieši var brīvi un nepiespiesti nodarboties ar literatūru un citām lietām, kas viņus interesē un nodarbina.

Bibliotēkas lasītāja kartes pārsteigums. Skolas bibliotēkas lasītāja kartē katram skolēnam ir atstāti brīvi lauciņi, kur bērns, katru reizi izņemot grāmatu, saņem bibliotēkas zīmogu. Kad ir savākts noteikts zīmogu skaits, bērns saņem mazu pārsteigumu, piemēram, komiksu vai nelielu piezīmju grāmatiņu.

Labo darbu jeb uzslavu grāmatzīme. Skolēns krāj uzlīmītes vai skolotāja parakstus, proti, uzslavas par izlasītajām grāmatām, grāmatu reklāmām u. tml. Kad visas uzslavas sakrātas, saņem pārsteiguma balvu!

Pamet visu un lasi! Pēc iepriekšējas vienošanās reizi dienā vai nedēļā atskan signāls, pēc kura bērni paņem grāmatas un lasa viens otram priekšā. Šim laika posmam nav jābūt ilgam, galvenais – lai grāmata ir atvērta un bērņā ir radusies interese.

Klusā lasīšana. Reizi mēnesī vai semestrī tiek organizēta klusās lasīšanas stunda, uz kuru katrs skolēns un skolotājs ņem līdzi grāmatu, kuru gribētu lasīt, un 20 minūtes visa klase klusumā lasa katrs savu līdzpaņemto grāmatu.

Lasīsim mazajiem! Tiek organizēta kopīga lasīšana, piemēram, 4. klases skolēni lasa priekšā pirmās klases skolēniem, 5. klases skolēni – otrklasniekiem. Šādi pasākumi ne tikai veicina lasīšanu, bet arī satuvina vecākās un jaunākās klases, kas ikdienā bieži vien dzīvo katra savā pasaulē.

Lielie iesaka mazajiem. Vecāko sākumskolas klašu skolēni literatūras stundu ietvaros veido reklāmas plakātus, maketus, iestudējumus, zīmējumu izstādes, krustvārdu mīklas u.c. radošus darbus un, ciemojoties pie jaunāko klašu skolēniem, prezentē savu veikumu, tādējādi rosinot mazos lasīt grāmatas un veidot pašiem savus radošos darbus un projektus.

Skolas /klases Lasītāju žūrija. Līdzīgi Latvijā organizētajai Lasītāju žūrijai iespējams to veidot arī skolā vai tikai vienā klasē. Bibliotekārs vai skolotājs izvēlas grāmatas, piedāvā skolēniem tās lasīt un pēc izlasīšanas prezentēt savu veikumu, un saņemt balvas.

Filmu veidošana par izlasītajām grāmatām. Skolēni izlasa kādu grāmatu, tiek sadalīti grupās un katra grupa noteiktā laikā mēģina izveidot filmu - lasītās grāmatas fragmenta iestudējumu video formātā.

Tematiskās nodarbības bibliotēkā. Skolotāja sazinās ar pagasta bibliotekāri un vienojas par tematiskās nodarbības tematu un saturu, bibliotekārs ir palīgs plašākai temata izpētei. Tēmas var būt visdažādākās – Ceļojums apkārt pasaulei, Veselīgs dzīvesveids, Kā top maizīte, Grāmata un žurnāls bibliotēkā u.c.

Autorlasījumi. Autorlasījumi skolās sniedz bērniem un jauniešiem iespēju sastapties ar grāmatu autoriem un tādējādi veicina lasītprīeku un intensīvāku saikni ar literatūru. Autori ne tikai lasa fragmentus no savām grāmatām, bet arī diskutē ar bērniem un jauniešiem par rakstīšanu un savu grāmatu tematiem, atbild uz bērnu jautājumiem.

Izgūts no interneta vietnes. (<https://pedagogiem.lv/lv/lasitprieks>)

Galvojums

Es, Una Teibe

Apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u.c. avoti norādīti literatūras u.c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u.c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Una Teibe

Datums: 20.10.2022.

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Bakalaura darbs izstrādāts

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors Una Teibe _____

(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs _____

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Bakalaura darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 2022.gada 3.novembra sēdē, protokola Nr. _____

vērtējums _____

(vērtējums)

(vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma komisijas priekšsēdētājs _____

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)